

új

Kéve

A SVÉDORSZÁGI MAGYAR PROTESTÁNS GYÜLEKEZETEK LAPJA

Jöjjön el a Te országod

Próbáljatok visszaemlékezni rá, milyen érzések töltötték el, milyen képzeletek támadtak, mit gondoltatok, ha valaha is érteni akartátok és ezért értelmezni igyekeztetek a Mestertől tanult imádság második fohászát: „Jöjjön el a Te országod”.

Ismerek valakit, aki bevallja: sohasem értette, mit is kér voltaképpen ezzel Istentől. Ismerek másvalakit, aki úgy véli: a halál utáni életbe való befo-gadását kéri, amikor az idé-zett szavakat mondja. És ismerek sokakat, akik előtt ilyenkor homályosan és té-tován, de egyértelműen egy fizikai, sőt földrajzi értelemben vett ország „bekövetke-zése” dereng fel: egy — ne-vezzük így — „új Jeruzsá-lem” kiemelkedése az egye-temes romlás, bomlás, szét-hullás és megsemmisülés apokaliptikus valóságából. Gyermekekomban magam is ezt az értelmet tulajdoní-tottam a „jöjjön el a Te országod”-nak, s ebben az értelemben röppentettem a fohászt esténként Isten felé, az elmondott Miatyánk min-den más fohászána! buzgób-ban. Nyilván nem véletlenül. Rövid addigi éle-temben már átéltem egy olyan változást, mely sokunk számára az „új Jeruzsálem” eljövete-lét jelentette (legalábbis az eljövétel egyszeri aktusának ünnepi perceiben), s egy olyan vál-tozást is, amelynek során az az „új Jeruzsá-lem” újra elveszett — gyermeki tudatomban tehát természetszerűen, szinte magától jelent meg a párhuzam egyfelől annak az elveszett-nek a visszakívánása, visszavágyása, másfelől „a Te országod”, azaz Isten országa eljövete-lének kérése között.

Biztos vagyok benne, hogy a Mester kortárs hon-fitársai, sőt tanítványai között is akadt, aki ráér-zett egy ilyen párhuzamra, Dávid és Salamon királysága lebegvén lelki szemeik előtt, miköz-ben népe a rómaiak igáját nyögte. Majd ami-kor a rómaiak nyögik a barbárok igáját, amikor Alarik gótjai elfoglalják az „örök várost”, akkor kezdi fontosnak tartani Augustinus is „a Te

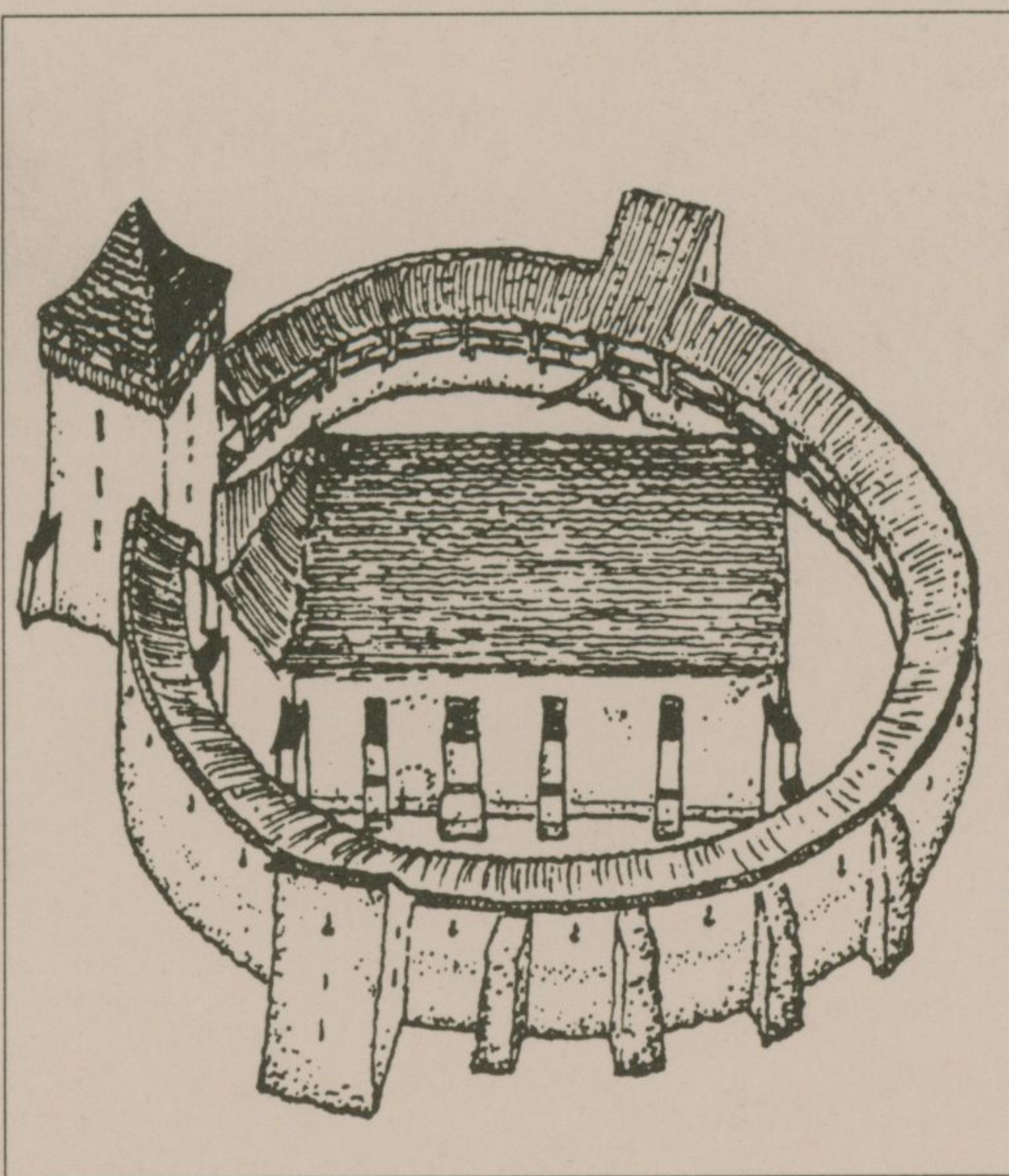
országod” problémakörét: megírja főművét, a De civi-tate Dei-t. Augustinus azon-ban ennek ellenére sem va-lami térképen kijelölhető helynek gondolta el Isten országát, inkább egy közös-ségnek, egy működő orga-nizmusnak, amely együtt lé-tezik a földi országokkal: ő maga a mennyben van, a föl-dön a keresztény egyház „képezi le”, testesíti meg (mellesleg: a római birodalom mintájára szervezett, hierarchizált és centralizált keresztény egyház).

Ez a felfogás alig tartalmaz valamit az „ország” szó terü-let értelméből. A „civitas” egyébként is inkább államot jelent, mint országot, és a biblia megfelelő helyén álló

görög szó, a „baszüleia” is inkább fejedelem-séget. A Miatyánk svéd szövegében sem a terü-letre utaló „land” fordul elő, hanem a birtoklásra utaló „rike” — csak minket magyarokat hoz zavarba némelykor, amikor „a Te országod”-at értelmezni próbáljuk, hogy mai nyelvünkben az „ország” szó határral körülírt földrajzi helyet (s egyben államalakulatot) jelent. Károli Gáspár idejében azonban még emlékeztek rá, hogy a szó a régebbi magyar „uruszág”-ból jön, amit

(Folytatás a 4. oldalon)

Veress Zoltán

Az alsócsernátoni templomvár — rekonstrukció.
Gyöngyössi János rajza

CÍMEINK

Országos felügyelő / az Egyháztanács elnöke

Stockholmi felügyelő

VERESS ZOLTÁN

Ekensbergsvägen 110
117 69 STOCKHOLM
Tel/Fax 08 - 744 09 91

Országos gondnok / Malmöi felügyelő

PITLIK PÁLHÁZI KATALIN

Carl Herslowsgatan 10
211 47 MALMÖ
Tel 040 - 97 90 29

Tiszteletbeli országos felügyelő

Göteborgi felügyelő

BÉLDY ZOLTÁN

Landalabergan 14
411 29 GÖTEBORG
Tel 031 - 20 66 95

Országos jegyző / Sölvesborgi felügyelő

TÓTH ILDIKÓ

Rektor Dahlgatan 7/3
294 00 SÖLVESBORG
Tel/Fax 0456-140 37

Borås-Jönköping-Gislaved-i felügyelő

BODONI DÉNES JÁNOS

Östra Ringgatan 15
332 34 GISLAVED
Tel 0371 - 104 88

Helsingborgi felügyelő

STORLIND EUGEN

Skänegatan 32 B
252 52 HELSINGBORG
Tel/Fax 042 - 13 62 99

Ljungbyi felügyelő

MIHÁLYI DÁNIEL

Ågårdsvägen 66
341 37 LJUNGBY
Tel 0372 - 832 96

Västeråsi felügyelő

REHÓ ISTVÁN

Glasbärgsgatan 7
723 51 VÄSTERÅS
Tel 021 - 12 09 91

Tångagärde Gyülekezeti Otthon gondnoka

DEÁK GYÖRGY

Jutegatan 11
510 54 BORÅS
Tel 033 - 23 03 07

Központi pénztáros

TÖRÖK ERNŐ

Byälsvägen 105/1
121 74 JOHANNESHOV/STH
Tel/Fax 08-648 25 67

Lelkipásztor

MOLNÁR-VERESS PÁL

Vintrosagatan 17/1
124 73 BANDHAGEN/STH
Tel/Fax 08-86 36 39

ÉPÍTŐKŐ

Az idén konfirmált tizennégy fiatalunk közül tizenegynek alkalma nyílt részt venni az Európai Magyar Evangéliumi Ifjúsági Konferencia húsvét-nagyheti találkozóján, melyet idén a németországi Bad Orb-ban rendeztek. Az Angliából, Hollandiából, Svájcól, Olaszországból, Németországból, Svédországból, Norvégiából, Magyarországról, Erdélyből és Kárpátaljáról érkező vendégek túlnyomó többsége fiatal volt, s ez határozta meg döntő módon az előadások tartalmát, jellegét, hangvételét, nem kevésbé az egész konferencia hangulatát is.

Dr. Pálhegyi Ferenc budapesti egyetemi előadótanár, ember-mivoltunk bibliai elemzésén át a bennünk fellelhető, de eltorzult isteni képmás hely-reállításának lehetőségeit taglalta, s ebben a keresztény pedagógia szükségességét hangsúlyozta. Izgalmas és újszerű volt a társkapcsolatról, valamint a szerelem és szex kérdésköréről szóló előadása is. A keresztény közösség jellemzőiről két előadó szólt: Dr. Pósfay György svájci, valamint Gémes Pál németországi lelkész. A kérdésre, hogy van-e keresztény módra elfogadható és művelhető genetika, Dr. Sipos Attila braunschweigi orvos kereste a választ.

A konferencia gerincét vitán kívül Cseri Kálmán Budapest-Pasarét-i református lelkész evangélikációs sorozata jelentette. Mondandóját a Lukács evangéliuma 24. fejezetébe foglalt, az Emmausba tartó, és a feltámadott Jézust felismerő két vándor megtérését, tanítvánnyá válását elbeszélő történetből kibontva azt az ellentmondást nem tűrő következtetést vont le: mindannyiatoknak újjá kell születnetek! A Feltámadottal való találkozás megújító örömről, mint saját életében is megtapasztalt valóságról tett bizonyosságot. Meggyőződésből fakadó, pátosz nélküli, közvetlen előadó stílusa mindenkit megragadott, bizonyágtétele pedig sokakat ösztönzött új életvitelre.

Az előadások sorában érdekes színfoltot jelentett a munkácsi Popovics Béla cserkészvezető és a debreceni-munkácsi Dani Eszter lelkésznő diavetítéses kárpátaljai körképe. A budapesti Joób Emese zene- és táncoktató a néphagyományból merített zenés, mókás játékot tanított be, melyet apja, Joób Árpád debreceni zenepedagógus citerajátéka kísért. A zürichi Joób Márk Magány a költészetben címmel tartott irodalmi estet. A hannoveri Sipos Zoltán mérnök szervezte kirándulás során a résztvevők az 1170-ben, Barbarossa Frigyes alapította egykori császárvárosba, Gelnhausenbe látogattak. Nagycsütörtök este, a vürzburgi Gárdonyi Zsolt zeneszerző és orgonaművész a közeli Schlüchtern templomában adott felejthetetlen orgonahangversenyt.

A konferencia megnyitó istentiszteletén Cseri Gyula lelkész, kasseli teológiai tanár liturgizált, az igehirdetés szolgálatát Molnár-Veress Pál svédországi lelkész végezte. A reggeli és esti áhítatokat a fiatalok egymást váltva vezették. A nagypénteki úrvacsorás záróistentiszteleten a meráni (olaszországi) Bolzanóból érkezett Kiss Szabolcs és a zürichi Joób Olivér lelkészek együtt szolgáltak. A konferencia záróáhítatát az uppsalai teológus, ifj. Joób Olivér tartotta.

Jó hangulatú, tartalmas és élménydús konferenciáról térhetett haza az összesen 24 tagú svédországi csapat, s joggal reméljük, hogy az Európa sok-sok országában szétszórta élő, a mieinkhez hasonló sorsú fiatalokkal való találkozás egy életre szóló közösség egyik építőköve lett. []

KONFIRMÁLTAK 1995 · BEN

Balról jobbra — az első sorban: Nagy Attila, Borzási Júlia, Tompa Orsolya, Molnár-Veress Márk, Király Enikő; a középső sorban: Horváth Enikő, Király Zsóka, Csatári Levente, Keresztes Gellért, Samu-Szűcs Orsolya, Keresztes Réka; a hátsó sorban: Tompa Ágnes, Csatári Zoltán, Mihályi Levente.

Aki először pillantja meg a Trågåred-kápolnát, könnyen elfelejti, hogy a szülőföldről háromezer kilométer választja el. Zsindelytetős, égbe kapaszkodó hegyes tornya, ácsolt gerendaszerkezete otthonosan illeszkedne a Kárpát-medence sok falujának megszokott képébe. Immár hagyomány, hogy május végén itt, ezen a közép-svédországi tanyán álló kis templomban tartja konfirmációs ünnepségét a messzi északi országban élő magyar protestánsok egyházi közössége. Idén is, május 28-án, tizennégy konfirmandusunk állt ünneplőbe, székelyruhába öltözötten a Skandináviából, Magyarországról, Erdélyből, Kanadából és máshonnan összejött szülők, testvérek és rokonok, egy gyülekezet távolban egymásra talált tagjai előtt. Isten színe előtt tett vallást hitéről:

Borzási Júlia, Csatári Levente, Csatári Zoltán, Horváth Enikő, Keresztes Gellért, Keresztes Réka, Király Enikő, Király Zsóka, Mihályi Levente, Molnár-Veress Márk, Nagy Attila, Samu-Szűcs Orsolya, Tompa Ágnes és Tompa Orsolya.

A szétfutott nyájáról, az eltévedt juhait kereső pásztorról szóló igehirdetésében Molnár-Veress Pál lelkész. És akkor, ott, mindannyian éreztük és tudtuk, hogy népünk idegenbe futott, szétszóródott, gyakran eltévedt tagjai várják a hívó szót. Arra kértük Istent, segítse most konfirmált ifjainkat, segítsen mindannyiunkat, hogy meghalljuk szavát, mely erőt s reménységet ad, hogy mindig megtaláljuk a benne hívők s egy nyelvet beszélők megtartó közösségét. []

(Folytatás a címlapról)

mai fonetikával „uraság”-nak mondanánk, s abban a jelentésben használnánk, hogy uralkodás; akkor tehát még világos volt az egyszerű magyar imádkozó ember előtt is, hogy a „jöjjön el a Te országod”-dal valami ilyesmit kér: „Mi Atyánk, ki vagy a mennyekben, Te vedd át az uralmat a mi megromlott, pusztulásra érett földi világunk fölött.”

De hogy visszatérjek a magam szellemi tapasztalatára, engem nem a filológia s az egzegézis (a bibliai szövegmagyarázat) térített el „a Te országod” egy másik, visszavágyott, valóságos földi országgal való párhuzamba állításától, hanem a Miatyánk szavait ajkunkra adó Mester más tanításainak megismerése. Például annak a megismerése, amit Pilátus előtt jelentett ki, amikor így válaszolt az ellene felhozott hazug és közönséges politikai vádra: „Az én országom nem e világból való.” Vagy annak, amit a farizeusoknak felelt, amikor megkérdezték tőle, mikor jön el Isten országa (amit ők is egy valóságos ország fölötti uralomváltásnak képzeltek): „Isten országa nem szemmel láthatóan jó el. Sem azt nem mondják: ímé itt vagy ímé amott van; mert ímé az Isten országa ti bennetek van.”

Amiből, amikor olvastam, pontosabban amikor eszembe jutott a Miatyánk első legközelebbi imádkozása közben, élményszerűen megértettem, hogy „a Te országod” nem egy helyet, nem is egy szervezeti struktúrát, hanem egy állapotot jelent. Nem úgy határozhatjuk meg, hogy hol van, hanem úgy, hogy mikor van. Akkor van, amikor eljutunk abba az állapotba.

Akinek van valami sejtelve az erkölcsi világrendről, aki emlékszik valamire, amit a szüleitől hallott rosszról és jóról, akit egyszer is megérintett valami Istentől származó sugallat, az tudja, minek kell lennie bennünk, hogy elmondhassuk: abban az állapotban vagyunk.

Biztatásul azoknak, akik énvelem együtt mégis mindig beleérzik a „jöjjön el a Te országod”-ba a párhuzamot egy — nevezzük így — „új Jeruzsálem” eljövételének vágyával, még hadd mondjam el: az az „új Jeruzsálem” sem egy hely. Vagy legalábbis: nem csupán és nem elsősorban egy hely. Az is inkább bennünk van (ezt mi az emigrációban pontosabban érezzük, mint az otthoniak, de számukra is éppúgy érvényes); s úgy és addig van, annyiban jön el és lesz, ahogy, ameddig és amennyiben magunkban őrizzük és tovább építjük.

ÉNEKELT MIATYÁNK

*Jöjjön el a Te országod,
Terjeszd a fényt, igazságot;
Vezérünk Szentlelked legyen,
Hogy népünk el ne tévedjen.
Törd meg a Sátán erejét,
Egyházadat Te áldd, Te véd.*

— így szól a gyülekezeteinkben használt énekeskönyv (Dicsérjétek az Urat) Miatyánk-énekének harmadik szakasza. Az első kettőt előző két számunkban idéztük. Ugyanott idéztük az erdélyi református énekeskönyvből a Szenczi Molnár Albert tolmácsolta Miatyánk-ének két szakaszát, most pedig álljon itt a harmadik szakasz:

*Jöjjön el a Te országod!
Töltse be uralkodásod
Oh, mi királyunk! e földet;
Szaporítsd seregedet,
Drága ígédnek kész szállását,
Adj mindenütt szabad folyást.*

Folytatjuk a Salamon József-féle Haydn dallamára írt Miatyánk-ének idézését is. Ennek első szakasza a Miatyánk két első szintagmáját (a megszólítást s az első fohászt) foglalja versbe. Második szakasza így szól:

*Egész életünk folytával
Téged magasztaltunk,
Napkölte vagy hunytával
Jóságodért áldunk;
Keresve igaz hazánk,
Fényljen igazságod,
Tegyük a jót, s így hozzánk
Jöjjön el országod!*

A svéd zsoltároskönyv (Den svenska Psalmboken) alapján idéztük februári számunkban J.O. Wallin 1814-ből való Miatyánk-énekének első szakaszát. Ez szintén a megszólítást, s az első fohászt tartalmazza verses formában. Második szakaszában a „jöjjön

el a Te országod” fohász csendül fel, ilyenképpen:

*Komme, Gud, till oss ditt rike.
Brott och kval och mörker vike
För din Andes helga röst.
Skänk ditt ljus åt vilseförda,
Lätta de betrycktas börd,
Giv de ängerfulla tröst.*

Felkérésünkre, hogy hívjátok fel szerkesztőink figyelmét más Miatyánk-énekekre is, tartalmas és értékes választ kaptunk Budapestről, **id. Bencze Imre** nyugalmazott evangélikus lelkésztől, aki a következőket írja:

Hadd említsem meg, hogy Huszár Gál „A keresztyéni gyülekezetben való isteni dicséretetek” című, 1560-ban

(Folytatása a 11. oldalon)

Tóth Árpád

Új tavaszig vagy a halálig

Most, hogy megint útfélre estem,
eltűnődöm e téli esten,
mi volt az élet, Uramisten?

Mi volt? Ez volt: sok fénytelenység,
fakó robot és kénytelenység,
száz bús határ reménytelenység.

Borult egek kevés azúrral,
koldus pajtáság pár nagy úrral,
pár ájult nóta, tépett húrral.

Egy-két vad mámor nyoszolyája,
egy-két asszony jó, meleg szája, —
volt, nincs. Csöndes a szívem tája.

Most itt ülök, roppant hegyek közt,
beteg a többi beteg közt,
múlnak háttal, halálnak szemközt.

Lesz-e máskép? Várjam? Ne várjam?
Lassan szétszéled a homályban
bitang jószágom, kedvem, vágyam.

Nyomukban, mint fekete bundás,
begyűrt süvegű öreg kondás,
hallgatva ballag a lemondás.

S mégis, a csönd-paplanú télben
nagy nyugalom évadját élem, —
érezem, az Isten gondol vélem.

Mint a bokrok setét bogyókkal,
a hó alatt zamatozókkal,
megrakva szívem hűvös jókkal.

Hogy mire jókkal, majd megválnak,
mire a hó gyapja lemállik,
új tavaszig vagy a halálig.

Fekszem megadva, békén, resten,
s néz rám, át a végtelen esten,
tűnődve sorsomon, az Isten.

Istenes verseink

Ha nem szándékolom is, úgy követik egymást ezek az „istenes versek”, mintha egymásnak adnák át a szót a költők. Babitsot idéztük legutóbb: „...s mint szélcibált bogáncs, amelyen / a szivárvány lába pihen, / illattal telik: úgy betelljen / sóvárgással bogáncs-szívem.”

Íme, Tóth Árpádnál (1886—1928) más hasonlattal ugyanaz a gondolat: „Mint a bokrok setét bogyókkal, / a hó alatt zamatozókkal, / megrakva szívem hűvös jókkal.”

Nem indul! pedig istenes versnek, bár az első strófa kérdésének zárata a már nyelvi közhellyé vált „uramisten”. A súlyos beteg költő a tátrafüredi szanatórium nyitott erkélyén, „fekvőkúrán” a többi beteg közt, méla beletörődéssel számot vet életével. Mi tudjuk már: nem sokkal halála előtt, ha megérte is még az új tavaszt. Nem lázong sorsa ellen; szelídebben, megadóbban, szinte azt mondhatnánk: jóízűbben kevesen tudtak panaszkodni Tóth Árpádnál. S micsoda elbűvölő zeneiséggel! Hármass rímei mint a harang bongása, különösen a népies hangú, de mitoszi erejű hasonlata miatt is felejthetetlen strófában: „Nyomukban mint fekete bundás, / begyűrt süvegű öreg kondás, / hallgatva ballag a lemondás.”

Mármint vágyai, azaz költői tervei nyomában; ez az ő „bitang” — értsd: gazdátlan, kallódó — jószága. Mert a nyelvnek és verselésnek ezt a nagy művészt, szorgalmas és leleményes műfordítót (Babits-csal és Kosztolányival az ő triászuk tolmácsolta a régi és a modern nyugati líra legjavát) a tüdővész és a krónikus pénzhányon kívül az a kór is rágja, ami Arany Jánossal ezeket a sorokat íratta le az Epilógusban: „...pályám bére / égetőbb, mint Nessus vére. // Mily temérdek munka várt még, / s mily kevés, amit beválték / félbe-szerbe, / s hány reményem hagyott cserbe!” De ahogy Arany mardosó önvádja Isten akaratában való megnyugvássá csitul „betakaríttatása” előtt, úgy fordul Tóth Árpád panasza is csendes, szinte már derűs bízakodásra: „érezem, az Isten gondol vélem.” Isten jelenlétét ő is „titkon érző lelkével” éli meg mint természetes, bizonyításra nem szoruló tény. Csodát, hatékony beavatkozást nem vár Istentől; neki elég, ha Isten látja, nézi őt, s eltűnődik a sorsán. Ókeresztény Isten-szimbolum, ma is látható régi templomokban, egy háromszögbe rajzolt nagy szem. „Isten szeme mindent lát” — de nemcsak a bűnt látja, részvétellel kíséri az emberi szenvedést is.

Egy másik „istenes versében” (Isten oltó-kése) a ráért szenvedést Isten szeretetének jeleként fogja fel s fogadja el a költő: Tudom és érzem, hogy szeretsz: / próbáid áldott oltó-kése bennem

Téged szolgál, mert míg szívembe metsz, / új szépséget teremni sebez engem.

Összeszorítom ajkam, ha nehéz / a kín, mert tudom, tiéd az én harcom,

és győztes távolokba néz / könnyekkel szépült, orcád-fényű arcom.

Szente Imre

Észak honából

Heðin Brú

AHOL AZ ÉG A FÖLDDEL ÖSSZEÉR

Alig látszottam még ki a földből, amikor először hallottam Norvégiáról. Réges-rég el is feledtem volna már, ha nem kapcsolódna hozzá annyi más furcsa esemény.

Épp a királyt vártuk a szigetekre. Mindenütt zászlók, pántlikák lobogtak. A falu apraja-nagyja ünnepre készült. Anyám háromszor is megfésült, többször körbeforgatott maga előtt, mielőtt kiengedett volna a többiekhez. Az utcán annyi környékbeli összegyűlt, mint a vásáros napokon. Az asszonyok vasalt szoknyában, himzett kendővel a vállukon, a férfiak fehér ingben, sötét, vasárnapló kabátban.

Egész délelőtt ott ácsorgott a falu népe Bakka körül, ki-kifordultak kelet felé, összehúzott szemmel vizsgálgatták az ég alját, nehogy elszalasszák a Tórshavnba tartó királyi hajót. Egy-két öreg halásznak még a pipája is kialudt a nagy kémlelődés közben.

Gyerekkor nem nagyon értettem, mi az, hogy király, de a testvéreim, akik idősebbek voltak nálam, elmagyarázták, hogy hatalmas ember, aki aranyos trónuson ül, minden halandónak parancsol, és olyan fényes, olyan előkelő, hogy a magunkfajta fel sem merne pillantani rá, nehogy kérdezetlen, csak úgy megszólítsa.

Ostobaságomban azt találtam kérdezni tőlük, hogy a király hozzánk is benéz-e? A testvéreim némán rámmeredtek. Furcsa látvány lehettem, mert még a szájukat is eltátották, míg valamelyikükből kitört a nevetés. Aztán vihogva elszaladtak, én meg magamra maradtam a kikötőgát szélén a megválaszolatlan kérdéssel. Valahogy azért mégis biztosra vettem, hogy a király nem hagyja ki a mi portánkat, hiszen édesapám borotváltan, ünneplőben állt ott kinn a parton.

Szinte még hallom: a távolban megszólal az érkezést jelző hajósíp. Feltűnik a láthatár szélén a Smyril. Egyre közelebb ér, folyvást növekszik. Egy nagyobbacska csónakkal kieveznek hozzá.

Feljebb húzódtam a tülekedőktől, nehogy valaki még rám taposson a hullámzó tömegben.

Lám, most már a partnak tart az evezősünk. A csónak túlsó végéről idegen férfi integet felénk. Nem községbeli. Városi kabátja, kalapja, csillogó szemüvege van: no, mondom magamban, ez csak a király lehet. Komótosan kiszáll — és hát nem egyenesen odalép édesapámhoz! Szót vált vele, s mintha ez a világ legtermészetesebb dolga lenne, megindulnak felfelé az úton.

Még ilyet! A hatalmas király, aki mindannyiunk fölött ítél! S hogy én vele legyek egy fedél alatt? Azt már nem. Inkább sose lássam többé a házikónkat!

Könnybe lábadt szemmel, sötét szívvel vettem búcsút a domboldalba épült szürke kis viskótól, mintha minden követ, minden ablakát, minden szál deszkáját a hóamra venném útravalónak.

Akad elég barlang fenn a hegyekben. Arra tán a madár se jár. Akkor sem lépem át többé a küszöbünket. Nekem ne parancsolgasson az a hatalmas felség az asztalfőről. Én nem leszek senkinek az alattvalója!

Egyre messzebb maradt mögöttem az a fészekaljnyi ház, ahol szinte minden lelket névről ismertem. Törpült a torony süvege. Lassan már csak a kéményekből felszálló, égre kapaszkodó füstkigyók pipiskedtek fel a dombocskák fölé. Végül izzadtan, kifulladásra roskadtam le a völgyet átszelő, sebes vízfolyócska partján. Cipőt, harisnyát egy bokor tövében hagytam, feltűrt nadrágszárral léptem ki az örvénylő, hideg vízbe. Talpam alatt a sima kavicsokkal, fülemben a nyugodt locskolással valamennyire megnyugodtam. A fürge hullámok ezüstjén fel-felcsillant előttem az ég kékje. Néhány gallydarabkát, sirálytollat indítottam útnak az árral. Az apró hajócskák engedelmesen úsztak lefelé, kerülgették a mohos köveket, a szeszélyes forgókat. Mikor beleuntam a hajóeregetésbe, még mindig világfájdalommal teli, megindultam nyomaveszett flottám után. Egy mélyebb folyókanyarban aztán ismét meggondoltam magam. Kiültem a partra és megpróbáltam elképzelni, hogy hatalmas, fényes király vagyok és minden pisztrángnak én parancsolok. Addig köszörültem a torkomat, míg magam is megijedtem a saját hangomtól. Akkor pedig csípőre tett kézzel, ha lehet, még rekedtebben dörögtem oda a nyugtalan víznek: „Itt én vagyok a legnagyobb úr!” Csodát vártam. Mesebeli varázslatot. Izgatottan odaúszó, körém sereglő, alázatosan, de legalábbis kíváncsian tátogó pisztrángokat. Aki még hisz a csodákban, csalódni fog: hiába vártam. Az alattvalóim rám se hederítettek. Mintha nem is lettem volna a királyuk. Mintha egy szavamat se hallották volna. Újra meg újra megismételtem nekik, egyre elfúlóbb hangon; mind mérgesebben, mind tehetetlenebbül, a végén szinte kétségbeesetten. A torkomat sírás fojtogatta. „Hálátlanok!” — üvöltöttem még, utolsó erőmet

összeszedve. „Tudjátok, ki vagyok én?” És ezzel egyszeriben minden hetykeségem elpárolgott. Hát ki vagyok én? Sértőnek találtam ezt a vakmerő közömbösséget rekedt királyi hangommal szemben, olyannyira, hogy már-már elképzelt hatalmamban is kételkedni kezdtem. Hirtelen eszembe jutott a kopott kis házunk, édesanyám, a párolgó étel illata és összeszorult a szívem. Meg a gyomrom is. Alaposan megéhezhettem a sok kujtorgás közben, s ahogy alkonyodni kezdett, feltámadt a hűvös szél is. Fáztam, mint a kivert kutya, haza mégsem mertem menni. Odabújtam egy sziklahalom aljába és kínomban elsírtam magam. Bőgtem, jajveszékeltem, vasárnapló ingem ujjába törölgettem a könnyeim és az orromat. Úgy tűnt, hogy mindenki elfelejtett, elhagyott, lemondott rólam. Magam-választotta száműzetésem kivetett az emberek közül. Végtelenül meghatódtam a szerencsétlenségemen. S ha már úgyis egyedül voltam, most már teli tüdőből bőgtem, ordítottam a sziklák tövében. Ezt úgyse próbáltam eddig.

Szomszéd faluból való, töpörödött parasztember lépked a hegyalján kanyargó ösvényen. Névnapi vacsorára várják, szeretne idejében odaérni. Csomagocskát szorongat a hóna alatt. Valami ajándékot, az asszonytól.

Farkasordítás? Ugyan! Errefelé hírből sem ismerik. Ő is csak olvasott róla. Megáll. Hallgatózik, aztán legyint. Nekivág a sűrűlő sötétnek. De csak újra megtorpan, fülel. És ekkor megüti fülét a távoli sírás. Lefut a taposott ösvényről, betülekszik a bokrok sűrűjébe, szuszog, meregeti a szemét a satnya fák árnyékában. Bekukkant a sziklahalmok hűvös üregébe. Egyszerre kimagaslik előttem a barlangnyílásban. Meglepetésemben felnyüszítek, ahogy rám villan a szeme fehérje. Kérdi, mi lelt, hogy ott ülök és bőgök. Mondom, többé nem merek hazamenni édesapámhoz. Elcsodálkozik.

Bárður Jákuþsson feröeri grafikus szénrajza

— Aztán miért nem, te Isten barmocskája?

— Mert... Mert a királ van nálunk és az nekem ne parancsolgasson.

— A királ?

— Az. A Smyril hajón gyűtt még reggel.

— A Smyrille? — vigyorog rám az ismeretlen.

— No, hát azt a királt mán én is megnézném magamnak!

Megfogja a vállam és felhúz ültömből. Iszonyú erős keze van. Még a sírás is megremeg bennem.

— No, gyere, mennyünk együtt! — lódít útnak.

— Aztán maj' meglássuk, ki parancsolgat annak a királnak!

— A bácsi nem fél tőle?

— Mán hogy én-e? — Felnevet. — Majd meglátod, mellikünk ijedősebb, te tacsó.

Útközben lassan visszatért a bátorságom. A vonyító rettegést egyre inkább a harag váltotta fel bennem. No, meg valami ujjongó kárörvendés-féle, hogy a király hatalma sem tart örökké nálunk.

Nagy volt az öröm, mikor benyitottam. Tűvé tették már értem a környéket, minden szomszéd utánam futkosott, kérdezősködött. Anyámnak kicsordult a könnye, míg magához ölelt, apám meghatottságában csak a torkát köszörülte, a király pedig felhúzott az ölébe és kegyesen megpaskolta az arcomat. Erre ismét bömbölni kezdtem. Kitört belőlem az első félelem, a sértettség, a kétségbeesés. A király meg azt se tudta, hogy csendesítsen. Merthogy csak én néztem királynak, dehogy király ő, igaz, messziről jött, de csak épp nálunk szállt meg és neki is van kisfia... Még cukorkával is megkínált egy gyűrt papírstanicliból. Mire elmaszatoltam az utolsó könnyeket a képemen, már meg is békültünk egymással. Igaz, a ruhája elég szokatlan volt az én szememben, meg a szavát se mindig értettem. Furcsán beszélt. Ekkor lépett be a konyhába a görnyedt hátú parasztember, akit a nagy érzelmek közt el is felejtettem. Ezer-ránc arcából egy pillanatra cinkosan rámcsillant a tekintete, mikor a látogatónkhoz lépett.

— Aggyisten! Hát mi újság Norvégiában?

A választ ugyan rég elfelejtettem, de a kérdés még sokáig ott élt, motoszkált a fejemben. Néha még álmomban is megkísértett. A fantáziám egyre színezte, szépítette Norvégiát, mindenkit erről faggattam, ezzel kínoztam a faluban. Az az öreg parasztember, az persze mindent tudhatott erről a mesebeli földről, de őt azóta se láttam. Kinél kérdezősködtem volna?

Aki az Úr kifürkészhetetlen akaratából egy magányos, eldugott völgyecskében jött világra, ahonnan egész gyerekkorában ki se tette a lábát, az talán megérti, miről beszélek. Ennek a zöld ölü völgynek három oldaláról csipkés bércek néztek farkasszemet velem, a negyedikén az égbe vesző, szeszélyes tenger állt utamba. Aki itt éli le

gyermekéveit, annak ez a világ. A gyerek számára csak az létezik, amit maga körül láthat. Számomra a bércek túloldalán, a tengerbe hajló láthatár mögött megszűnt minden. A mi völgyünk pedig akkorácska volt, hogy már négy-ötéves koromban minden zegét-zugát bejártam, kikutat-tam. Így persze el sem tudtam képzelni, hol keressem Norvégiát.

— Látod? — mondta egyszer apám, mikor reggel lesétáltunk a kikötőbe, s a bagótól megbarnult ujjával kibökött az ezüstösen fénylő tengervíz fölött napkeletnek. — Ott, arra lenn, ott van Norvégia.

Ezután sokáig a völgyünkben és Norvégiából állt az én világom. Norvégiából is, ami ott bújt meg valahol a köd-ben, a láthatár alján. Gyereksantáziámban parányi, sík szigetkének képzeltem el, s lapos szikláin ott üldögélt néhány furcsa-ruhás ember, szorosan egymás mellett. Egyik-másik néha mondott valamit azon a félig érthetetlen nyelven. És csak ültek ott magukban, felállni nemigen tudhattak, mert ahhoz túl alacsony volt már az ég.

Ilyennek gondoltam akkor Norvégiát.

Ahogy cseperedtem, egyre nőtt a világom is. Egyre tágult a láthatár, egyre magasabbra emelkedett az égbolt. A távoli szigetekre mind nagyobbra nőtt, míg végül igazi ország lett belőle a tenger túloldalán.

Most, hogy e sorokat írom, megkísérlem felidézni magamban a gyermekkor emlékképeit. Éjjélre jár. Ülök az asztal mellett. Lehúnyt szemem előtt csöndesen kinyílik az ajtó, apám lép be rajta, mosolygósan, fiatalon. Valahonnan előhúz egy papírtekercset, kibontja, kiteríti elé az asztalra. Térkép. Ujjával néhány hajszálvékony vonalkára mutat. A finom szálak pókháló-fonalként ívelnek át az Atlanti-óceán felett. Ott áll, lehúnyt szemem előtt, szótlanul. Néz rám, mintha egy régi-régi kérdésre várna választ. — Emlékszem, édesapám! — motyogom magamban. — Ezekkel a hajszál-fonalakkal kötötted egyszer gyerekvilágunkhoz Norvégiát.

Apám leül velem szemben.

Jól emlékszem, mikor először vitt fel magával a hegyekbe, hogy megmutassa, mi van a túloldalon. Nekem a világ azóta sem tűnt olyan nagynak, mint akkor, ott, apámmal. És soha olyan gyönyörűnek.

— Milyen magasak ezek a hegyek! — tört ki belőlem meglepetten.

— Hát magasnak éppen magasak, — húzta el a szót apám — de sokkal magasabbak is vannak. És mesélni kezdett a norvég havasokról, az örökzöld fenyvesekről, a szikrázó gleccserekről. Olyan hévvel, beleéléssel beszélt, hogy szinte láttam magam előtt a kék égre magasló fehér csúcsok varázsát, a lemenő nap szétömlő aranyát. A havasok irdatlan karéja, lenyűgöző szépsége megrettentett, a szívembe hasított, eltöltött hatalmas valósággal.

Egész közel ültünk egymáshoz, egy kiugró sziklán.

Mélyen alattunk csillámló tükörként fénylett a tenger. Tiszta volt az ég, keletnek elláttunk a szürkés-kék horizon-tig. Apám szavaiból csak akkor értettem meg, hogy a láthatár nem a világ vége, hogy annál messzebbre is lehet vitorlázni.

— És ha tovább folytatnánk arra, — kérdeztem izga-tottan — akkor hol kötne ki?

— Norvégiában!

És akkor elmesélte, hogy az őseink valaha onnan indultak útnak, a távoli Norvégiából. Apám szavaiból meseképet szőttem: szinte láttam, amint a kis hajóraj szeli a hullámokat, magam előtt láttam a dagadó vitorlákat, a háborgó, végtelen vizet, a partot érő hajósok örömét, szinte hallottam az első házépítők kalapácsütéseit, az új hangokat szigeteinken.

És soha nem felejttem el azt sem, mikor apám kivitt bennünket a tengerpartra, hogy megmutassa nekünk a sziklákon fennakadt hatalmas fatörzset. Soha nem is láttunk még hasonlót. Elmondta, hogy másutt ennél nagyobb fák is akadnak. Úgy hallgattuk, mint a tündérmesét. Nálunk a fák sohasem nőttek embermagasra...

Megbabonázva néztük, felkapaszkodtunk rá, megcsodáltuk minden ágát-bogát. S valahogy most már meg sem lepődtem apám magyarázatán, hogy ez is norvég földről úszott ide hozzánk...

Akkor decemberben igazi karácsonyfával lepett meg bennünket apám. Mikor beléptünk az ajtón, nem a szokásos gallycsokor állt a sarokban egy régi vázában, hanem egy terebélyes, sötétzöld fenyőfa, illatával betöltve a kis szobát.

Az apró gyertyalángok szinte megbabonáztak mindannyiunkat.

Áhítattal fordultam apámhoz:

— A karácsonyfánk is norvég erdőből való? Rábólintott.

— Igen.

Ám még mindig tamáskodtam:

— Norvégiában mindenkinek valódi fája van?

— Mindenkinek, fiam.

— És senki nem gyűjt gallyat a bokrokról, hogy csokorba kösse?

— Senki.

Sosem felejttem el azokat az árnyat-napot ezüstös szövetté varázsló fehér éjszakákat, miközben apám szavát lestük az otthonosan pattogó, lobogó tűz körül. A norvég erdőkről, fákról, szarvasokról mesélt, s az emberekről e csodavilágban. A meseképek hirtelen megelevenedtek gyermeki képzeletünkben, színt és illatot kaptak, minden érzékünket eltöltötték valami kimondhatatlan sóvárgással. Apám meséjében ott lüktetett ezeréves távollétünk, honkeresésünk minden fájdalma, álma, vágyakozása.

Apám csodálatos dolgokról mesélt — sötétzöld erdőkről, amiket csak hallomásból ismert, soha nem hallott harkály-kopogásról, egyszavakban felidézett távoli földről, ahol ő maga soha nem járt.

Látod, édesapám, ezek azok a szálak, melyekkel ahhoz a nagy szülőházához kötötted szomjas képzeletünket. Honnan tudhattad volna, hogy a meseszálak mindjobban megerősödnek bennünk, belopódnak minden érzékünkbe, gondolatunkba? Szavaid termékeny földbe hulltak: a szigetlakó örök sóvárgásának humuszába, leküzdhetetlen vágyába a kontinens után.

Ős- honvágyadat magad is örökölted azoktól, akik évszázadokon át siratták az őshazát, kínlódva, gyötrődve. Közben a századok évezreddé tornyosultak, végre meggyökereztünk a sziklás feröeri földben, s honvágyunk ma már nem az őshonba húz: életünk, lényünk részévé vált — meleg folyamként árad el szívünkben.

Visszakanyarodnék ahhoz a szomszéd faluból épp mifelénk tartó öreg parasztemberhez, aki rám akadt bőgtömben a bokrok alján, lelket öntött belém, s hazavitt apámhoz. Még át se lépte kopott küszöbünket, s máris azt kérdezte az idegentől, mi újság Norvégiában...

Miért éppen ott? Miért Norvégiában?

Apám most sem mosolyogta meg kíváncsiságomat:

— Mert hát ez az első kérdés minden idegenhez.

Mindig is így volt.

A parasztember kérdése apáról fiúra szállt, visszanyúlt az első telepes-nemzedékig, melynek számára Norvégia még hazát, otthont jelentett.

A vér nem válik vízzé. Az Idő árja sem oldja fel.

Apám szavai máig sem fakultak meg emlékezetemben. Minden esztendőmmel tovább nőttek, terebélyesedtek, s mikor — már felnőtt férfiként — eljutottam Norvégiába, s Björgvin mellett először láttam árnyas, valódi erdőt magam körül, akkor is ott sziporkáztak bennem gyermekkorom meseképei.

A szigetlakónak is vannak féltett kincsei: az aranyló napfényben tündöklő tenger, a ködként porló, zuhogó vízesések, a hullámokra bukó fehér sirályok... Ez a zöld rengeteg viszont túltesz valamennyin. Nyelvem nem talált szót életem első erdejére. Szememmel sóváran ittam magamba szépségét, áhítattal lépkedtem a kanyargó ösvényen, szívtam magamba a moha, a levelek, a nedves föld illatát. Isten házában éreztem magam. A fatörzsek oszlopokként vettek körül, a gallyak közt bújkáló szél halk zsoltárába beleolvadt a sok-sok madárhang, bűgös, zümmögés.

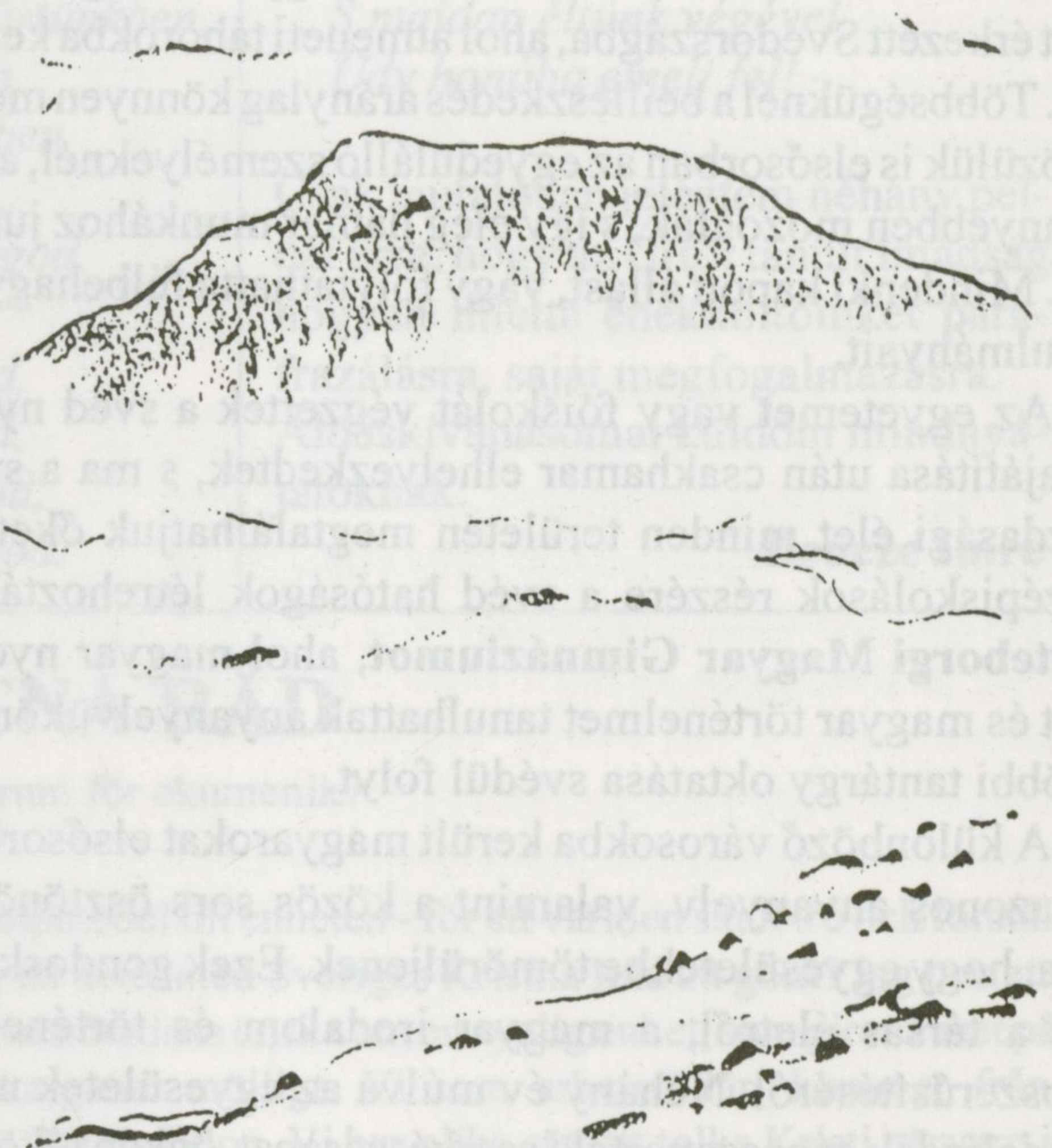
Ott, életem első erdejében, valahogy túlnőttem a hétköznapiakon, szememmel, érzékeimmel messzebbre, mélyebbre láttam. Mintha apámmal vándoroltam volna a lombok alatt. Csöndesen, kéz a kézben. S egyszerre ismerős ösvényen jártunk: visszataláltunk a régi csapásra. Hazaértünk — harminc nemzedék, ezer esztendő tévelygés után.

Az őshazához fűződő szálak tovább élnek bennünk, körülöttünk, hétköznapijainkban, álmainkban, meséink-

ben, verseinkben. Ezt adjuk örökbe gyermekeinknek — mert ennél szebbet szülő nem adhat.

Björgvinben — gondolatban — apámmal éltem át a szavak ígéretének beteljesülését. A hegyhátról megcsodáltuk a délutáni napfényben csillogó, végtelen tengert: ott, nyugat felé, ahol az égbolt a vízre hajlik, valahol ott bújik meg a kis házunk a hegy alján. A lemenő nap bearanyozza sziklás szigetünket...

A norvég honfoglalók harminc nemzedékkel ezelőtt kötöttek ki Havursfjord partján. Igaz, azóta megsokasodtunk, új hazát, otthont teremtettünk magunknak, de a régi szálak eltéphetetlenek, örökre összefűznek bennünket a skandináv földdel. Valóságunk közös magból sarjadt, bár saját egünk alatt hajt most virágot.

Bárður Jákupsson feröeri grafikus szénrajza

Heðin Brú: MÆR RENNUR TOKKI (Novella a FJALLASKUGGIN című gyűjteményből.) Tórshavn, 1979.

Heðin Brú (1901—1987) a feröeri irodalom kiemelkedő alakja, az első förjszk szépíró, aki műveit nem dánul, hanem anyanyelvén írja, ami bizony még merészségnek számított akkor, amikor majd minden emberfia dánul beszélt az utcán, s amikor az iskolában más nyelven meg sem mukkanhatott a diák. Heðin Brú egyébként a feröeri grafikusművész, **Bárður Jákupsson** apja. Hat regényt és négy vaskos kötetnyi novellát írt. Stílusa Jókaira is, Móra Ferencre is emlékeztet. Novelláiban a népmesék, mondák örök témájára épít, felvillantja előttünk az őshazából útrakelt honfoglalók kései utódjainak érzésvilágát. A förjszk novella, amelyet fordításban teszünk közzé, **Mervel Ferenc** készülő skandináv prózai antológiájából való, s magyarul most jelenik meg először nyomtatásban.

Magyarok Svédországban

(Kilencedik, utolsó rész)

Az 1956-os magyar szabadságharc bukása után a kommunisták kegyetlen megtorló intézkedéseket hoztak a felkelésben résztvevők ellen. Menekülők áradata indult meg Ausztria és Jugoszlávia felé, s rövid idő alatt kétszázezer magyar érkezett Nyugatra. Minden független, szabad ország a tőle telhető módon segítette őket, így a semleges Svédország is.

1956—58-ban körülbelül tízezer magyarországi menekült érkezett Svédországba, ahol átmeneti táborokba kerültek. Többségüknek a beilleszkedés aránylag könnyen ment, s közülük is elsősorban az egyedülálló személyeknél, akik könnyebben mozogtak, s így elég hamar munkához jutottak. Mindenki kapott állást, vagy folytathatta félbehagyott tanulmányait.

Az egyetemet vagy főiskolát végzetek a svéd nyelv elsajátítása után csakhamar elhelyezkedtek, s ma a svéd gazdasági élet minden területén megtalálhatjuk őket. A középiskolások részére a svéd hatóságok létrehozták a **Göteborgi Magyar Gimnáziumot**, ahol magyar nyelvtant és magyar történelmet tanulhattak anyanyelvükön — a többi tantárgy oktatása svédül folyt.

A különböző városokba került magyarokat elsősorban az azonos anyanyelv, valamint a közös sors ösztönözte arra, hogy egyesületekbe tömörüljenek. Ezek gondoskodtak a társas életről, a magyar irodalom és történelem népszerűsítéséről. Néhány év múlva az egyesületek mellett dalárdák, tánccsoportok, cserkészcsapat, önképzőkörök és sportklubok alakultak.

Az egyik ilyen, elsőként szerveződött magyar egyesület a **Szabad Magyarok Tömörülése** volt, melyet egyes adatok szerint már 1956 szeptemberében, egy stockholmi étteremben, **dr. von Beökönyi László** elnökletével hoztak létre⁽⁸¹⁾. Más adatok szerint a Tömörülés első elnöke **dr. Bakos Károly** volt. Az egyesület 1956—1960 között **Magyar Tudósító** címmel lapot jelentetett meg.

1956 után magyar egyesületek és klubok egész sora alakult Arboga, Gävle, Göteborg, Hälsingborg, Lund, Malmö, Mullsjö, Olofström, Ronneby, Södertälje, Uddeholm, Uppsala, Västerås stb. városokban.

Jegyzetek:

(81) dr. von Beökönyi László szóbeli közlése.

* A svéd nyilvántartás sajátos szempontjai és módszerei sajnos lehetetlenné teszik, hogy valaha is pontos képet kapjunk a valós adatokról. A nemzetiségi hovatartozás szerinti nyilvántartás — ha egyáltalán van ilyen — nem hozzáférhető (Szerk. megjegyz.).

A II. világháború előtt Svédországba jött magyarok közül alig néhányan, de a közvetlenül a háború után érkezettek közül is ma már kevesen lehetnek életben. Az 1956—57-ben idekerültek átlagéletkora 60—70 év körüli, így többségük már nyugdíjas. Az ő létszámuk is csökkenőben, mert sajnos egyre többen térnek végső nyugalomra Svédországban.

Az 1924—1974 között Svédországba bevándorolt magyarok számára vonatkozólag az alábbi adatokat tudhatjuk meg a svéd statisztikai hivatal évkönyveiből:

1924—1930	67
1931—1940	172
1941—1945	166
1946—1950	1 959
1951—1955	126
1956—1960	6 848
1961—1965	619
1966—1970	1 160
1971—1974	982
1924—1974	12 099*

1995-ben megközelítőleg 27—30 000 magyar, vagy magyar származású személy él Svédország területén. Közülük sokan élnek svéd-magyar, vagy más nemzetiségűekkel vegyes házasságban.

Annak ellenére, hogy az utóbbi 5—10 évben jelentős számú magyar érkezett ide, a svédországi magyarság létszáma összességében csökkenő tendenciát mutat. Az 1956-os nemzedék utáni másod- és harmadgeneráció egyedei közül soknak már csak családi neve jelzi magyar származását. Az idegen környezet természetes velejárója, a beolvadás, sajnos egyre erőteljesebben érezteti hatását.

Az 1956-os és utánuk érkezett magyarok történetének feldolgozása még folyamatban van, ezért a Magyarok Svédországban sorozat közlését egy időre megszakítjuk.

(Vége)

A már több mint két évtizedes kutató munka eredményeként megszületett, eddig közölt anyagra a szerző minden jogot fenntart. A sorozatban megjelent tények, kutatási eredmények, nyilatkozatok stb. részleges vagy teljes idézése, felhasználása kizárólag a szerző írásbeli beleegyezésével történhet: Szöllösi Antal, Box 4062, S-127 04 Skärholmen, Sweden.

Szerkesztőségünk és olvasóink nevében ezúton is köszönetet mondunk Szöllösi Antalnak, hogy szíves volt hozzájárulni anyagának az Új Kévében való megjelentetéséhez — és érdeklődéssel várjuk újabb kutatási eredményeit.

Észak honából

(Folytatás a 4. oldalról)

megjelent énekeskönyvében három Miatyánk-ének található. Az elsőnek első és harmadik szakaszát idézem:

*Mi kegyes Atyánk, kit vallunk
hitünkben, / Légy segítségem ily
nagy szükségünkben, / Építs meg
minket mi természetünkben, / Ki
vagy mennyekben.*

*Jöjjön miközénk a Te szent
országod, / Csak Te bírd minket,
bűnös fiaidat, / Esmerhessük
meg az Te szent fiadot, / Krisz-
tus Urunkot.*

A második ének már az 1539-es Luther-dallamra készült. Ennek első és harmadik szakasza a következőképpen hangzik:

*Mi Atyánk, ki vagy mennyekben,
Kik vagyunk esmereteden,
Azt parancsolád minékünk,
Hogy mi is egymást szeressük,
Atyánknak tégedet valljunk,
Nagy bízván neked szólhassunk,*

Szívünket bátoríthassuk.

*Már jöjjön Te szent országod,
Lakozzék bennünk mondásod,
Az az Te hatalmasságod,
Mert az gonosz ördög mérge
Minnyájan kétségbe vinne,
Megtöröd bennünk a haragot,
És adjad Te szent országod.*

A harmadik változat néhány lappal odébb áll az énekeskönyvben. Ugyancsak az 1539-es melódiára használták. Első és harmadik szakasza így szól:

*Mi Atyánk, ki vagy mennyekben,
Te fiaid szükségünkben
Hozzad kiáltunk ez testben,
Hisszük, meghallgatsz kértünkben,
Mert atyai kegyességben
Vagy hatalmas istenségben.*

*Jöjjön hozzánk Te országod,
Kedves evangéliomod,
Idvezítő szent Krisztusod,
Kiben örök boldogságod.
Adjad Te szent ajándékod,
Ördögtől vedd el országod.*

A magyarországi baptistáknak „A hit hangjai” című énekeskönyvében ugyancsak található egy 1642-es dallamra alkalmazott Miatyánk-ének (eredetileg B. Schmolk szövege). Ebből is az első és harmadik versszakot idézem:

*Miatyánk, ki vagy a mennyben,
Halld meg buzgó kérésünk,
Melyet Jézus szent nevében
Most tehozzád intézünk.
Bízva lépünk trónodhoz,
Mint a gyermek Atyjához.*

*Jöjjön el a Te országod,
Égi király, nagy felség!
Töltse be mind a világot
Igazság és békesség,
S majdan élünk végével
Üdv honába emelj fel!*

Csak mutatóban jeleztem néhány példát arra, hogy az Úrtól tanult imádság hogyan ihlette énekköltőinket parafrazálásra, saját megfogalmazásra. Áldáskívánásomat küldöm mindnyájatoknak:

Bencze Imre

SVERIGES KRISTNA RÅD

Ett ekumeniskt centrum eller ett centrum för ekumenik?

„Helige fader, bevara dem i ditt namn, det som du har gett mig, att det blir ett, liksom vi är ett. ...Jag ber att de alla skall bli ett och att liksom du, fader, är i mig och jag i dig, också de skall vara i oss. Då skall världen tro att du har sänt mig. Den härlighet som du har gett mig, har jag gett dem för att de skall bli ett och för att liksom vi är ett, jag i dem och du i mig, de skall fullkomnas och bli ett. Då skall världen förstå att du har sänt mig och älskar dem så som du har älskat mig.” Joh. 17:11 b, 21-23.

Johannes evangelium är ett älskat evangelium. Fyllt av meditativa och sköna ord. Kanske för sköna! Kanske lockas vi av dess poesi utan att verkligen ta dem på allvar? Hur skall vi annars egentligen kunna förklara att vi haft dessa ord, riktade till oss 1995 på samma sätt som de riktades till människorna på 1520 och 1517, samma ord lästes och mediterades under hela fornkyrkan, ändå delades den i öst och väst 1050.

Det är inte bara en uppmaning till enhet. Med enheten följer också löften. Löften som väntar på att infrias. Vi skulle kanske vara mindre bekymrade över det väcksande antalet muslimer i Europa om vi vågade lita på de löften som finns bundna till enheten. Att „världen skall tro” att Jesus är sänd av Gud och inte nog med det - världen skall först då, att Gud sänt honom.

Hjälpen till enheten - Kristi härlighet - vad har vi gjort med den? Vi har alla fått Kristi härlighet, varken mer eller mindre. Det är inget som vi skall få en gång i framtiden, som belöning. Nej, den

är ett hjälpmedel till enheten - för att världen skall tro och förstå. Vad har då detta med Sveriges Kristna Råd att göra? Jag tror att det är århundradens önska om en synlig enhet, som gjort huset på Lästmakargatan möjligt. Vi som arbetar där, kommer från många olika tradition. Vi har olika sätt att tolka Kristi närvaro i vår vardag, olika sätt att närma oss Bibeln och de löften som finns där. Men vårt mål är gemensamt - att en gång få vara ett i Honom som skapat oss till sig. Om vi på Lästmakargatan skall ha någon framtid, beror kanske inte så mycket på oss själva utan på alla våra olika kyrkor och deras olika organisationer. Vågar vi lita på att Jesu påstående, om att han gett sin härlighet till lärjungarna för att de skulle bli ett, också gäller oss? Vi är inneslutna i hans förbön från tidens begynnelse och vi bär hans härlighet. Den som han gett oss. Den kunskapen borde ge oss en ljupare dimension i våra samtal över såväl kyrkogränser som mellan religionerna. Försöker vi se Kristi härlighet i varandra när vi möts?

„Du ensam är allas deras fader / Du är den ende konungen / och härskaren i Guds rike. // Förena oss med varandra, / så att vi med en mun / och av ett hjärta förhärligar / och prisar dig, / tillika med Fadern och den helige Ande, / nu och i all evighet.” (Chrysostomos)

Helene Müller

Konsulent - Invandring & Integration

Ez év májusában Budapesten elhunyt Páskándi Géza költő és drámaíró, akinek legjelentősebb munkáit, változatos életművének kiemelkedő darabjait határozott keresztény és sajátosan protestáns szellemiség hatja át. Ebben a vonatkozásban első helyen említendő három drámája, amelyek a reformáció hazai történetéből merítik témájukat, de nem azt illusztrálják, hanem a mindenkori jelenhez szólnak: a **Vendégség** (főhőse Dávid Ferenc), a **Szekértől elfutott lovak** (főhőse Péchi Simon) és a **Tornyot választok** (főhőse Apáczai Csere János). Valószínűleg irodalmi hagyatékának ehhez a fő vonulatához tartozik **Az abszurd és az Isten** című kötete is, amelynek az idei ünnepi könyvhétre időzített megjelenését ő maga nem érte meg.

Csillag után címmel, **Istenkeresés a modern irodalomban** alcímmel jelent meg a Rómában élő jeles katolikus költőnek, a vatikáni rádió magyar adásai szerkesztőjének, Szabó Ferencnek egy kötetnyi tanulmánya a budapesti Távolatok Kiadó gondozásában. Bár világirodalmi tárgyú vizsgálódásai is igen értékesek (ilyen például Francois Mauriac keresztény világszemléletének boncolgatása), számunkra fontosabbak azok, amelyek magyar írók transzcendens tájékozódását tárják fel — többek között azért is, mert magyar írók műveit eddig sem a kritika, sem az irodalomtörténet nemigen elemezte ilyen szempontból.

Közel ötszáz évvel ezelőtt készült Leonardo da Vinci (1452—1519) híres falképe, **Az utolsó vacsora**, a milánói Santa Maria delle Grazie templomhoz tartozó kolostor refektóriumában (ebédlőjében). Mivel a mester saját, még kellőképpen ki nem kíséreltetett falfestési eljárást alkalmazott, a mű hamar mállani kezdett, és a későbbi beavatkozások nem segítettek, inkább rontottak rajta. A második világháborúban bombatalálat érte a kolostort, de az a fal, amelyen az említett falfestmény látható, isteni csodaképpen épségben maradt: az egyetemes művészet egyik legnagyobb kincse megmenekült a pusztulástól. **Az utolsó vacsora** azóta is látogatók se-regét vonzotta napról napra a világ minden részéből, bár állapota változatlanul rossz volt. 1995 tavaszától azonban — igen gondos restaurátori munka eredményeként — újra régi szépségében áll a nagyszerű alkotás, és hosszabb szünet után újra megtekinthető.

Leonardo Da Vinci: Tanulmány „Az utolsó vacsora”-hoz.

Igen érdekes elemzést közöl Michelangelo Buonarroti (1475—1564) **Végítélet** című közismert falképéről Szinte Gábor a budapesti **Unitárius Élet** ez évi májusi számában. Tanulmánya nem kevesebbet állít, mint azt, hogy a római

KERESZTÉNY

Sixtus-kápolnát díszítő, 1536-tól 1541-ig készült falkép burkolt, de megfejthető bizonyágtétel az olasz földön kezdődött korai reformáció eszméi mellett, többek között az által, hogy az egyház hitbeli és erkölcsi megújulásának szükségességét hirdető jó felismerhető alakjait Krisztus jobbán, a feltámadók és üdvözülők sorában helyezi el. Michelangelónak ez a monumentális műve, amelyben „katolikus és protestáns hitelvek keverednek”, Szinte Gábor szerint „az egyetlen Isten legfőbb hatalmát állítja középpontba, mutatva azt az utat az emberiség számára, ami csak a belső egyéni hit által található meg”.

Egy évvel a német eredeti megjelenése után, a budapesti Dunakönyv Kiadó fürgeségének köszönhetően, magyarul is olvasható a **Szentelexikon**. Clemens Jöckle munkáját Bangha Mária fordította és dr. Török József, a Pázmány Péter Hittudományi Egyetem tanára látta el a magyar szentekre vonatkozó kiegészítésekkel. A szócikkek gondosan elválasztják a katolikus egyház által szentté avatott személyek hiteles életrajzi adatait a hozzájuk fűződő legendától, és bőven ismertetik művészi ábrázolásait. Így a lexikon, függetlenül vallási tartalmától, fontos művelődéstörténeti kézikönyvül is szolgál.

Balassi Bálint (1554—1594) nemcsak első igazán nagy költőnk, hanem egyike első tudatos műfordítóinknak is. Szomszéd népek dalainak, virágénekeinek, „kóbor poéták” latin verseinek átköltése mellett teológiai szövegek magyar nyelvre ültetésével is foglalkozott. Egyik korai, tizen-nyolc éves korában készült műve, a **Beteg lelkeknek való füves kertecske**, német nyelvű prédikációk gördülékeny tolmácsolása. Utolsó műve pedig Edmond Campianus jezsuita hittudós latin nyelvű vitairatának (**In causa fidei rationes decem**) magyarítása, melyet gyóntatója, Dobokai Sándor fejezett be — ő ugyanis negyvenéves korában hősi halált halt Esztergom ostromakor. Az 1606-ban ki-nyomtatott, majd 1607-ben újra kiadott könyvet most a budapesti Universitas kiadó jelentette meg **Campianus Edmondnak tíz okai** címmel, hasonmás kiadásban.

Fennállásának 360. évfordulóját ünnepelte ez év májusában az Eötvös Lóránd Tudományegyetem (ELTE). Az intézményt a magyar történelem, egyháztörténet és irodalomtörténet jeles alakja, Pázmány Péter (1570—1637) esztergomi érsek alapította, eredetileg Nagyszombatban.

Kevésbé kerek számú a nagyenyedi Bethlen Kollégium évfordulója: 1622-ben, tehát 373 éve alapította a fejedelem, akinek a nevét viseli, eredetileg Gyulafehérváron. Időszerűséget az kölcsönöz a ténynek, hogy most, 1995 tavaszán jelent meg Györfi Dénes szerkesztésében, Vita Zsigmond előszavával **A Bethlen Kollégium Emlék-**

MŰVELŐDÉS

könyve című kötet (kiadásának helyét így jelöli: Nagyenyed-Kolozsvár-Budapest), benne az erdélyi reformátusok nagy múltú tanintézete egykori diákjainak és mai tanárainak emlékezéseivel. Örömmel jegyezzük meg, hogy a kötet megjelenéséhez lényeges szakmai és szervezési segítséget nyújtott Gulyás Miklós stockholmi könyvtári tanácsos, az Új Kéve munkatársa.

Május végére készült el, június elején jutott az olvasókhoz a stockholmi székhelyű Erdélyi Könyv Egylet (EKE) új, ötödik kötete, a **Sokszemközt**, amelyet kiadója emigráns és otthon élő erdélyi magyarok párbeszédének szentelt. A dialógus gyakorlatilag úgy valósul meg, hogy a kötet stockholmi szerkesztője kérdéseket tesz fel, amelyekre otthon élő szerzők válaszolnak egy-egy hosszabb, tanulmány értékű írással. A romániai magyar egyházak helyzetével kapcsolatos kérdésre Vetési László református lelkész, egy Szamos-menti és mezősegi szórványkör gondozója, a **Felebarát** című lap szerkesztője ad választ (**Egyházaink a változások tüzeiben**).

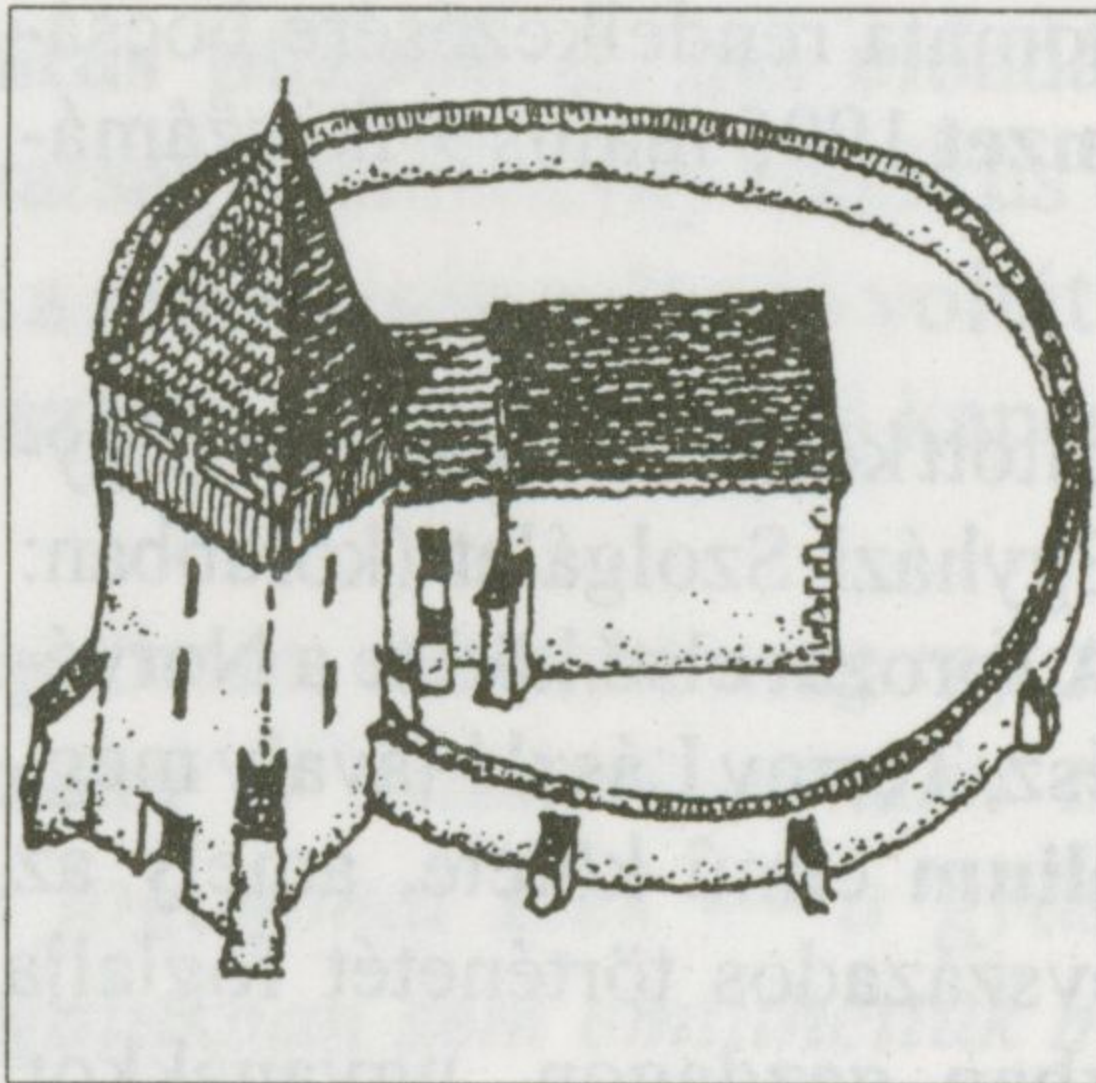
Pap, szerzetes, teológiai tanár, világi hívő ember voltuk miatt elhurcolt, megkínzott, koncepciós perekben elítélt magyar állampolgárok vallomásait gyűjtötte kötetbe. Elmer István ismert újságíró és író. **Börtönkereszt** című könyve, amely a METEM (Magyar Egyháztörténeti Enciklopédiai Munkaközösség) kiadásában jelent meg Budapesten, betekintést nyújt a Rákosi-rendszernek az egyházak — elsősorban a katolikus egyház — felszámolását, majd a Kádár-rendszernek az egyházak megtörését, együttműködésre kényszerítését célzó törekvéseibe.

Csodát virágzik a jelen címmel jelent meg Túrmezei Erzsébet nyolcadik verseskötete Budapesten, a Félév Evangélikus Diakonissza Egyesület kiadásában. Az 1912-ben született, ez idő szerint tehát nyolcvanhárom éves diakonissza hat évtizede van jelen verseivel és elbeszéléseivel a protestáns egyházi sajtóban. Két kötete megjelent finnül is (több kiadásban), egy pedig német nyelven. Szelíd vallásos lírájával Erzsébet testvér nem tartozik ugyan a magyar költészet élvonalába, de elmondható róla egy klasszikusunk szavával: „Boldog az a lámpa, mely kicsinyke kört, / hová Isten tette, fényével betölt.”

Film készül Selma Lagerlöf (1858-1940) **Jerusalem** című, a századforduló évében írt regényéből (két kötete 1901-ben, illetve 1902-ben jelent meg). Mint ismeretes, a regény azokról a svéd parasztokról szól, akik a múlt század második felében — részben vallásos élményeik vonzó, részben a szegénység taszító hatására — kivándoroltak a Szentföldre, s ott földműveléssel foglalkozó, mély hitélettel élő nazarénus közösséget alapítottak.

B. Murádin Katalin művészettörténész **Faragott kő szószékek Erdélyben** című könyvét a szegedi METEM kiadóval, **A Farkas utcai templom címerei** című albumot pedig a budapesti Balassi kiadóval közösen jelentette meg a Polis Kiadó — az igényes, de korlátozott anyagi lehetőségekkel rendelkező kolozsvári könyvműhely, amelynek neve az ókori görög városállamot vagy városi közösséget (**pólisz**) idézi. Az említett kötetek sikert arattak Budapesten, a június 1-én kezdődött ünnepi könyvhéten is.

Saját kézírásával írt, saját rajzaival díszített (természetesen nyomdailag sokszorosított) pompás kis könyvvel lepte meg az erdélyi olvasóközönséget Gyöngyössy János székelyudvarhelyi vegyész-mérnök 1993-ban. Műve, a **Székely templomerődök**, háromezer példányban jelent meg Székelyudvarhelyen. Most, a budapesti Tájak-Korok-Múzeumok egyesület és kiadó jóvoltából, szélesebb közönséghez jutnak el Gyöngyössy évtizedes kutatási eredményei a **Székelyföldi vár-templomok** című, monográfia igényű, ez év tavaszán megjelent kötetben, amelyet Kerny Terézia művészettörténész és Sarudi Sebestyén műemléki szakmérnök tanulmányai, valamint közel háromszáz illusztráció (rekonstrukciós rajzok és fényképek) egészítenek ki.

Okland. Gyöngyössy János rajza
(Székely templomerődök)

Új katolikus templom épül Budapesten, a Petőfi híd budai hídfőjénél: a magyar szentek temploma. Alapkövét Paskai László esztergomi érsek áldotta meg és helyezte el ez év májusában, Angelo Acerbi pápai nuncius jelenlétében. A hírt közlő lapok megjegyzik, hogy a jövő ilyenkorra elkészülő épület az Expo 96 megtartása esetén a Vatikán pavilonja lett volna.

Hungarologische Beiträge (Magyarságtudományi adalékok) címmel időszaki kiadványt jelentet meg 1993-tól kezdve a finnországi Jyväskylä egyetemének hungarológiai intézete. Az eddigi három szám közül az első a magyar kultúra különböző területeit érintő általános cikkeket tartalmaz, a második egy magyar nyelvoktatási és -tanulási konferencia előadásait hozza nyilvánosságra, a harmadik pedig a finn-észt-magyar összehasonlító nyelvészet körébe vágó dolgozatokat közöl. Az idén négy újabb témás szám megjelentetését tervezi az intézet.

A 90-es évek egyik sajnálatos svédországi jelenségéről, a nagyvárosok bevándorló-negyedeiben élő fiatalok „gang”-jei és a bőrfejúek, a VAM-ban tömörülő rasszisták háborúskodásáról szól Tamás Gellért **Sverige, Sverige, fosterland** (Svédország, Svédország, hazánk) című

(Folytatás a 14. oldalon)

könyve, amely — Robert Blombäck kitűnő fotóival — az idén tavasszal jelent meg. Tamás Gellért kiállítására a másság gyűlöletével szemben már akkori felfigyeltünk, amikor az erdélyi magyarok helyzetéről írt a 80-as évek végén az **Ungrarna i Transsylvanien** című könyvben. (A VAM betűszó a „Vitt ariskt motstånd”, azaz „Fehér árja ellenállás” rövidítése, egy félillegális ifjúsági szervezet neve.)

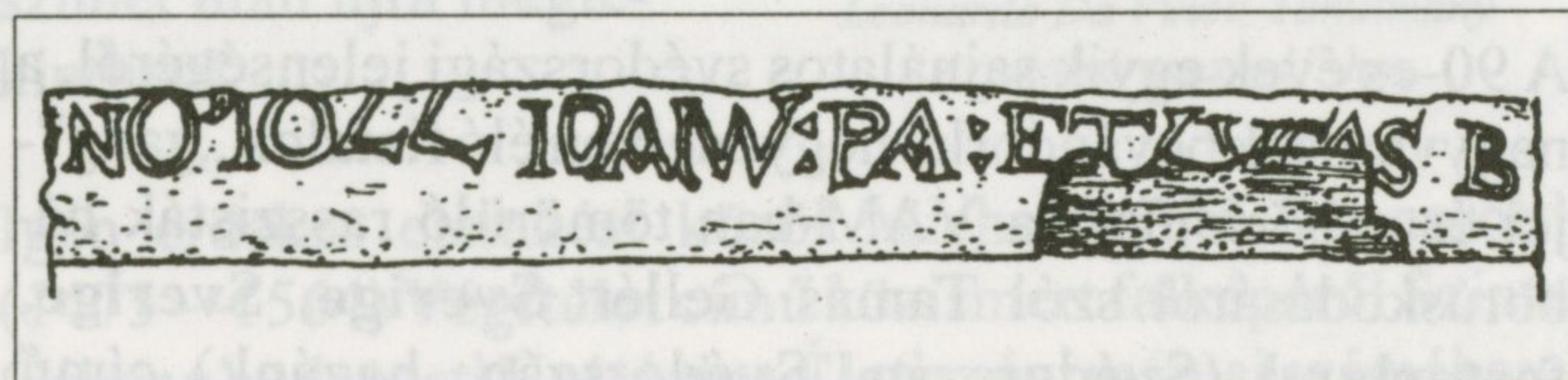
Újra a közfigyelem előterébe került Carl I. Danielsson egykori budapesti svéd nagykövet fáradozása a deportálásra szánt zsidók megmentésével kapcsolatban. Az amerikai Holocaust Múzeumban előkerült egy — történész körökben már korábban ismert, sőt publikált — feljegyzés Danielsson és Angelo Rotta pápai nuncius 1944 november 17-iki látogatásáról Szálasi Ferenc „nemzetvezetőnél”, akit a deportálás leállítására igyekeztek rávenni. A szöveget a múzeum kutatói Andor C. Klay (Sziklay Andor) nyugalmazott amerikai diplomata rendelkezésére bocsátották, aki azt a **Magyar nemzet** 1995 május 9-iki számában közzétette.

Egyház és Izrael címmel indított könyvsorozatot az „Egyház és Zsidóság” Norvég Egyházi Szolgálat (korábban: Norvég Egyházi Misszió). A sorozat első kötete a Norvégiában élő evangélikus lelkész, Terray László tavaly megjelent **Izrael és az evangélium** című kötete, amely az említett szolgálat másfél évszázados történetét foglalja össze szakszerűen, adatokban gazdagon, ugyanakkor vonzóan olvasmányos formában.

Egyház és állam viszonya Svédországban — ez a témája Per-Olov Ahrén püspök és Sören Ekström nem terjedelmes, de annál tartalmasabb, **Kyrka i ett pluraliskt samhälle** (Egyház egy pluralista társadalomban) című, májusban megjelent könyvének. Munkájuk nemcsak tényeket ismertet, hanem az egyházi és világi közösségek együttműködésének új lehetőségeit is próbálja felvázolni.

Christopher Grönholm és Mats Granö, a finnországi svéd népfőiskolai mozgalom két vezetője, ez év áprilisában rövid magyarországi tartózkodás után Erdélybe látogatott, ahol találkozott és együttműködési megállapodást kötött a Romániai Magyar Népfőiskolai Társaság képviselőivel.

Százhusz éve született és harminc éve halt meg Albert Schweizer (1875—1965), a világhírű orgonaművész és zenetudós, orvos és teológus, a Nobel-békedíj kitüntetettje. A kettős évforduló alkalmából május végén emlékkiállítás nyílt a budapesti Evangélikus Múzeumban.

Szemöldökgerenda. Gyöngyössi János rajza. (Székely templomerődök)

TANÁCSKOZÓ ZSINAT

A különböző egyházak kebelében az egység megteremtésére irányuló törekvések már korábban, természetes mozgalmaként, világszerte jelentkeztek. Ehhez az ügyhöz kívánt hozzájárulni az 1881-ben létrehívott Egységes Magyar Református Zsinat azáltal, hogy másokkal is igyekezett megosztani jellegzetesen magyar református keresztyén világnézetének és életideáljának történelmi, gyakorlati tapasztalatait.

Az országhatárok trianoni átrajzolása megszüntette a magyar reformátusság földrajzi egységét — a későbbi kommunista vezetés pedig ideológiai alapon tiltotta a magyar-magyar, s ezen belül az egyházi kapcsolatokat.

Így csak a rendszerváltás után, az 1991-ben tartott II. Magyar Református Világtalálkozón születhetett meg az Egyetemes Magyar Református Zsinat újraélesztésének gondolata. Az 1992 októberében kezdődött előkészítő tanácskozások hamarosan politikai élű nemzetközi egyházi vitát váltottak ki — elsősorban a nem magyarok sorában. Többek között kifogások merültek fel a megnevezésben feltűnő „**zsinat**” szó ellen. A zsinat szó amellet, hogy „egyházi gyűlés”-t vagy „papi tanácskozás”-t jelent, úgy is értelmezhető, mint „egyházi **hatóság**”, mely tagjai számára kötelező érvényű törvényeket alkothat, igenis függetlenül attól, hogy azok helyileg milyen állami vagy szervezeti keretben élnek. Veszélyforrást, a belügyekbe való beavatkozás eszközét vélték benne felfedezni? A Református Világszövetség cseh nemzetiségű főtitkára végül az „Egyetemes Magyar Református Konvent” megnevezésre adta áldását, s erről írásbeli megegyezés született. Furcsa, mert a konvent eredetileg „alkotmányozó nemzetgyűlés”-t jelent, s a zsinatnak éppen ilyen értelmezése tűnt irritálónak. Vagy hogy szerepét tanácsadói szintre szorítsák, konzultatív jelzést javasoltak, s nyelvbotlás révén konvent lett belőle? Nem tudni. Végül ez év április 19-23. között Debrecenben összeült, Budapesten pedig ünnepi ülés keretében hivatalosan is megalakult a „Magyar Református Egyházak Tanácskozó Zsinata”, melynek első lelkészi elnöke Csiha Kálmán erdélyi püspök, világi elnöke pedig Szabó István amerikai főgondnok lett.

A Nyugat-Európai Magyar Református Lelkigondozói Szolgálat már korábban úgy határozott, hogy az Egyetemes Zsinat keretében egyelőre csak megfigyelői státust kér. Ezzel ellentétben egyik hollandiai tagegyháza a Zsinat alapító tagja lett. Remélhető, hogy a Szolgálat ősszel Londonban sorakerülő küldöttközgyűlése a sokszínűségéből eredő megosztottságát félretéve a magyar reformátusság, s azon is túl a protestánsok, keresztyének, a nemzet egységét szolgáló bölcs döntést hoz.

Békássy N. Albert

IDŐRENDEN (1914—1920)

Amikor az I. világháború fontosabb történéseit kronológiai sorrendben közöljük, elsősorban a Magyarországot érintő eseményeket emeljük ki, rávilágítva azokra a körülményekre, amelyek a trianoni békeszerződéshez vezettek.

1914

Ferenc Ferdinánd osztrák-magyar trónörökös és feleségét Sarajevóban megöli a 19 éves Gavrilo Princip szerb anarchista (jún. 28.). Kiderül, hogy a merényletet a Narodna Obrana nagyszerb nacionalista szervezet tagjai hajtották végre, akiket Oroszország is támogat. Közel egy hónappal a merénylet után az **Osztrák-Magyar Monarchia ultimátumban követeli Szerbiától a Sarajevói merényletek elleni bünvádi eljárás megindítását (júl. 23.). A kitérő válasz után a Monarchia hadat üzen Szerbiának (júl. 28.), s dunai flottája Belgrád lövetésével megkezdí a katonai cselekményeket (júl. 29.).** Európa mozgósít, s a szövetségi kötelezettségek életbe lépnek. Az Osztrák-Magyar Monarchia és Szerbia közötti konfliktus gyakorlatilag ekkor szélesedik európai, majd világméretű konfliktussá, világháborúvá.

A nyugati hadszíntéren a németek francia, belga és brit csapatokkal folytatnak többnyire állóháborút. **A keleti hadszíntéren,** Kelet-Poroszországban és a Mazuri-tavaknál német és orosz, Galíciában pedig osztrák-magyar és orosz csapatok harcolnak egymással. **A balkáni fronton** az osztrák-magyar hadsereg szerb és montenegrói csapatokkal harcol. **A Földközi-tenger térségében** Törökország a központi hatalmak oldalán belép a háborúba, Nagy-Britannia pedig anektálja Ciprust és brit protektorátussá nyilvánítja Egyiptomot. **Az Atlanti-óceán déli térségében** a Falkland-szigetekenél zajló tengeri csatában a britek legyőzik a németeket. **A Csendes-óceán térségében** Ausztrália, Új-Zéland és Japán német gyarmatokat foglalnak el. Német hajók brit hajókat süllyesztenek el a chilei partoknál. **A Távol-keleten** Tibet kapcsán konfliktus robban Brit-India és Kína között, Japán pedig Kínában fekvő német gyarmatot foglal el. **Német-Kelet-Afrikában** a támadó brit-indiai expedíciós hadtest vereséget szenved a németektől.

1915

A nyugati hadszíntéren a brit és francia csapatok Champagne-i és artois-i offenzívája nem jár sikerrel, a németek az **Argonne** hegységben támadnak és az **Ypres-i** csatában mérgezgázt használnak. A keleti hadszíntéren a németek kiszorítják az oroszokat Kelet-Poroszországból. **Galíciában** erős orosz támadás a Monarchia hadserege ellen, félévi ostrom után elesik **Przemysl**, amit a német-osztrák-magyar csapatok visszafoglalnak, s vele együtt Lemberget (Lvov), Varsót, Breszt-Litovszkot és Vilnát (Vilnius) is. Lengyelország és Ukrajna egy része német és osztrák-magyar kézre kerül. A dél-európai hadszíntéren **Olaszország hadba lép** az Antant oldalán (máj. 23.), s az **Isonzónál** támadást indít az Osztrák-Magyar Monarchia ellen. A német és osztrák-magyar csapatok **Kossovóban** megsemmisítő vereséget mérnek a szerbekre, s megszállják Szerbiát és Montenegrót. **Az Adrián** a szövetségesek súlyos veszteségeket okoznak az osztrák-magyar flottának. Az Atlanti-óceánon az ír partok közelében német tengeralattjárók elsüllyesztenek a **Lusitania** amerikai gőzöst.

EMLÉKEZZÉL MEG URAM, MI ESETT MEG RAJTUNK

75 évvel ezelőtt, a Párizs melletti Versailles Kis-Trianon palotájában írták alá azt a békeszerződést, mely az I. világháborút követően megvonta Magyarországot új államhatáraitól, s melynek következtében az ország területének kétharmada, vele együtt pedig három és fél millió magyar idegen uralom alá került.

Az évfordulóra rendezvények egész sorával emlékeztek mindenütt, ahol magyarok élnek. A magyarországi rendezvények során kiemelkedő szerepet kaptak az egyházak képviselői, közöttük **Hegedüs Lóránt református püspök** is, aki előadásában tanulmányszerűen elemezte a magyarság számára oly tragikus békeszerződés kihatásait, s az ige fényében a reménység erőit adó voltát hangsúlyozta. Hosszasan idézte **Tőkés Lászlót**, aki az évforduló kapcsán többek között ezt írta:

„Emlékezzél meg Uram, mi esett meg rajtunk” — olvassuk *Jeremiás Siralmaiban*. Amikor a trianoni nemzeti tragédia emlékét idézem, alapvető emberi jogommal élek — a gyász jogával. Eleddig még alázatos imádságainkban sem említhettük magyarságunk eme újkori romlását, mely drámaiságában és végzetes hatásában csupán a tatárjárás pusztításaihoz vagy a mohácsi vészhez hasonlítható. Akik a versaillesi, majd a párizsi békeszerződéseket diktálták, valamint eme szerződések győztes hasznélvezői, az elszakított területekkel együtt az emlékezés jogától is megfosztottak, kollektív büntudatba taszítottak bennünket. Végre ki kell tudnunk mondani a történelmi tényeket, és egy igaztalan békerendszer mostoha következményei felett érzett, őszinte fájdalomunkat. Lehetetlenség felemás, meghasonlott tudattal, történelmünket és igazunkat megtagadva jobb jövőt, nemzetünk megmaradását és felemelkedését remélnünk.

A történelmi tények megismeréséhez kíván támpontul szolgálni az oldalak szélén futó adatsor, mely **Időrendben** közli az I. világháború fontosabb történéseit. Az alant következő összeállítás pedig néhány olyan összefüggést hangsúlyoz, amelyek ismeretében közelebb kerülhetünk Trianonhoz, s az azt követő nemzeti gyász megértéséhez.

Az I. világháború kitörésének hátterében az európai hatalmak érdekellentéteinek és a köztük lévő feszültségeknek sokasága rejlett. Mindezek az 1900-as évek elejétől válságok és helyi háborúk egész sorát eredményezték. Az osztrák és magyar trónörökös pár elleni sarajevói merénylet csupán az indítékot adta a háború kirobbanásához. Két nagy hatalmi csoportosulás körvonalazódott: az egyik oldalon a Központi Hatalmak, úgymint a Német Birodalom, Ausztria-Magyarország és Olaszország (előbb semleges, majd ellenfél) állt, melyekhez a Török Birodalom és Bulgária is csatlakozott, a másik oldalon az Antant (az 1904-es Entente cordiale = szívélyes egyezmény) tagállamai: Nagy-Britannia, Franciaország és Oroszország. Ez utóbbiakhoz csatlakozott Szerbia, Belgium, Japán, Olaszország, Románia, Portugália, az Egyesült Államok, Görögország, Kína és a legtöbb latin-amerikai állam.

1916

A nyugati hadszíntéren a *Verdun* elfoglalására tett német kísérletek után a szövetségesek nagy offenzívát indítanak a *Somme* folyó mentén, s ellentámadásba lendülnek Verdunnál is. A keleti hadszíntér déli szakaszán az oroszok Lucknál áttörnek az osztrák-magyar frontot és a *Kárpátok-ig nyomulnak előre*. Az Antanttal kötött egyezmény nyomán *Románia hadba lép*, csapatai átlépik a Kárpátok vonalát (aug.27.). Az ellentámadásba lendült német és osztrák-magyar csapatok kiszorítják a román csapatokat Erdélyből, s elfoglalják Bukarestet.

Az angol-francia csapatok elfoglalják Kamerun német gyarmatát, majd Német Kelet-Afrikát is. A *Skagerrak* tengersizorban angol-német tengeri ütközet zajlik.

1917

Németország korlátlan tengeralattjáró-háborút kezd Anglia elszigetelésére, mire az *USA hadba lép* az Antant oldalán. A nyugati fronton az Antant-csapatok általános támadása nem jár sikerrel. A keleti fronton, Lemberg-Tarnopol térségében az oroszok vereséget szenvednek, a román csapatok visszavonulnak a Szeret vonalára. Oroszországban a polgári forradalom hatására lemond II. Miklós cár, helyére Kerenszkij vezetésével ideiglenes polgári kormány lép, melyet a Trockij-vezette bolsevista csapatok ostroma dönt meg. A hatalmat a *szovjet* (=népbiztosok tanácsa) veszi át, melynek elnökévé Lenint választják (nov.7.). *Breszt-Litovszkban* szovjet-német fegyverszüneti egyezmény születik. Finnország és Litvánia kikiáltja függetlenségét Oroszországtól. Románia fegyverszünetet köt a Központi Hatalmakkal. Az osztrák-magyar csapatok az olasz fronton a *Piavéig* nyomulnak előre. Az angol csapatok elfoglalják Bagdadot, Gazát és Jaffát, Jeruzsálem kapitulál.

1918

Wilson amerikai elnök tizennégy pontos békeprogramja megfogalmazza a népek és nemzetek önrendelkezési jogának alapelvét (jan.8.). A bolsevik kormány felosztatja a nemzetgyűlést, kikiáltja az Oroszországi Szovjetköztársaságot (jan.25.). A Központi Hatalmak *Breszt-Litovszkban* békére kényszerítik Szovjet-Oroszországot, melynek nyomán az elismeri Finnország és Ukrajna függetlenségét, elveszíti Lengyelországot, Litvániát, Livóniát, Észtországot, Batumit és Grúziát (márc.3.). Az angol-francia és amerikai csapatok offenzívája nyomán összeomlik a nyugati német front (júl.18.). Népeimhez kezdetű kiáltványában *I. Károly osztrák császár, magyar király megígéri a Habsburg Birodalom átalakítását szövetségi állammá*, s a birodalom valamennyi népét felszólítja, hogy alakítsanak nemzeti bizottságokat. Még aznap megalakul a német-osztrák nemzeti tanács (okt.16.). *A magyar országgyűlés kinyilatkoztatja Magyarországot önállóságát*, de továbbra is perszonálunióban marad Ausztriával (okt.17.). A cseh nemzeti tanács kikiáltja a köztársaságot (okt.28.). Az ideiglenes német-osztrák nemzetgyűlés kimondja Német-Ausztria megalakulását (okt.30.). *Magyarországon győz a polgári-demokratikus (őszirózsás) forradalom* (okt.30-31.). Törökország Mudroszban fegyverszünetet köt a szövetségesekkel. Az olaszok a Piavénál áttörnek az osztrák-magyar frontot, a *Monarchia hadserege Padovában fegyverszüneti szerződést ír alá* (nov.3.). *A Szövetséges Hatalmak és Magyarország Belgrádban fegyverszünetet köt, mely a Maros vonalán jelöl ki demarkációs vonalat a román és magyar csapatok közt* (nov.13.). Szovjet-Oroszország semmisnek nyilvánítja a breszt-litovszki békét. Münchenben kikiáltják a Bajor Szabadál-

Az Antant hadicéljai között szerepelt Közép-Európa átrendezése is, ez azonban csak a történelmi Magyarország széttrésével volt lehetséges. Az Antant a háború alatt kötött titkos szerződésekben nemcsak a Monarchia nemzetiségi vidékeit ígérte oda kelet-európai szövetségeseinek, hanem azon túl számos, gazdaságilag vagy stratégiaiilag fontos magyar, vagy vegyes lakosságú területet is. 1914-ben Szerbiának ígérte az egyetlen magyar kikötőt, Fiumét, és a zömében magyar Bácskát és Bánságot is. Egy 1916-os paktum alapján Románia Bukovinán, Dobrudzsán és Besszarábián kívül magának tekintette Erdélyt, a Partiumot, a Bánság másik részét és a Tiszántúlt, beleértve Debrecent, Orosházát és Szegedet is. Az emigráns cseh kormány az Antant-ígérek alapján a magyarok és szlovákok lakta Felvidékre számíthatott.

1918 végén a hadakozó felek közötti fegyverszüneti egyezményekkel véget ért az I. világháború. A november 3-án aláírt padovai fegyverszüneti megállapodás értelmében a Monarchia csapatainak az 1914. évi határokra kellett visszavonulniuk. November 5-én azonban a szerb vezérkari főnök hadparancsot adott ki Bánság és Bácska, továbbá Szerémség, Horvátország, Szlovénia, Bosznia, Hercegovina és Dalmácia egész területének elfoglalására. November 8-án pedig csehszlovák csapatok lépték át a magyar határt és megszállták a Felvidék északi kétharmadát. November 13-án a belgrádi fegyverszünet értelmében az antanthatalmak demarkációs vonalat jelöltek ki Magyarország területén. Iránya: a Nagy-Szamos felső folyásától Marosvásárhelyig, a Maros mentén Szegedig, Szabadka, Baja, Pécs vonalától északra a Drávaig. Északon nem jelöltek ki demarkációs vonalat. Miután december 1-én az erdélyi románok nemzeti gyűlése kimondta Erdély csatlakozását Ó-Romániához, a román hadsereg december 2-án megkezdte a magyarok által a belgrádi egyezmény alapján már kiürített terület megszállását.

1919. január 18-án Párizsban megnyílt a békekonferencia. Március 20-án Vix francia alezredes újabb jegyzéket nyújtott át a magyar kormánynak, s az új demarkációs vonalat Debrecen—Szeged vonalában határozta meg. Ezzel egyidőben a román hadsereg Szatmárnémeti—Nagykároly—Nagyszalonta—Arad vonaláig nyomult, s a magyar közigazgatást megszüntette. A magyar kormány elutasította a Vix-jegyzéket, majd lemondott. Ezt a helyzetet használta ki a magyarországi kommunista és szociáldemokrata párt, hogy a hatalmat megszerezze. Szovjet mintára kikiáltotta a Tanácsköztársaságot. Kun Béla külügyi népbiztos elismerte a belgrádi fegyverszünet rendelkezéseit, de a Vix-jegyzékben foglaltakat elutasította. Április 6-án a román hadsereg megtámadta a Tanácsköztársaságot, s másnap a Forradalmi Kormányzótanács a románok elleni harc mellett foglalt állást. Kimondta a proletriátus mozgósítását. Április 27-én a csehszlovák hadsereg is megtámadta az országot. Amikor a román csapatok elérték a Tiszát, Kun Béla jegyzéket intézett a szomszédos országokhoz, melyben leszögezte: a Tanácsköztársaság nem ragaszkodik az ország területi integritásához, nincsenek területi igényei, békében akar élni a szomszéd államokkal. Július 24-én a párizsi békekonferencia nyilatkozatban közölte: a Magyarországgal kötendő béke feltétele a tanácskormány lemondása. Ezt követően augusztus 1-én lemondott a Forradalmi Kormányzótanács és polgári kormány alakult. Ennek ellenére augusztus 4-én román csapatok szállták meg Budapestet. Augusztus 9-én Szegeden Horthy Miklós altengernagy nemzeti hadsereget alakított, melynek élén november 16-án bevonult Budapestre, a románok pedig visszavonultak a Tiszántúlra.

A magyar béke delegáció 1920. január 7-én érkezett a francia fővárosba Apponyi Albert gróf vezetésével, és január 15-én vette át Georges Clemenceau kezéből a békefeltételeket tartalmazó okmányt. Noha a konferencia a veszteseknek nem adott lehetőséget a vitában való részvételre, az angol miniszterelnök közbenjárására Apponyinak másnap mégis alkalma nyílt a magyar álláspont ismertetésére. Ebből idézünk:

Érzem a felelősség roppant súlyát, amely reám nehezedik abban a pillanatban, amikor Magyarország részéről a békefeltételeket illetőleg az első szót kimondom.

Nem tévovázom azonban, és nyíltan kimondom, hogy a békefeltételek úgy, amint önök szívesek voltak azokat átnyújtani, lényeges módosítás nélkül elfogadhatatlanok. Önök, Uraim, akiket a győzelem a bírói székhez juttatott, Önök kimondották egykori ellenségeiknek, a Központi Hatalmaknak bűnösségét, és elhatározták, hogy a háború következményeit a felelősökre hárítják. Legyen így! De akkor azt hiszem, hogy a fokozat megállapításánál a bűnösség fokával arányban kellene eljárni, és mivel Magyarországot sújtják a legszigorúbb, és létét leginkább veszélyeztető feltételekkel, úgy azt lehetne hinni, hogy éppen ő az, aki az összes nemzetek közül a legbűnösebb. Nem titkolhatjuk el mindenekelőtt megütközésünket a békefeltételek mérhetetlen szigorúsága felett. A többi háborút viselt nemzettel: Németországgal, Ausztriával és Bulgáriával kötött béke feltételei mindenesetre szintén szigorúak. De közülük egyik sem tartalmazott a nemzet életére lényeges oly területi változtatásokat, mint azok, amelyeket velünk elfogadtatni akarnak. Arról van szó, hogy Magyarország elveszítse területének kétharmad, és népességének majdnem kétharmad részét; és hogy a megmaradt Magyarországtól a gazdasági fejlődés majdnem összes feltételei megvonassanak. Nem látom be, hogy a nemzetiségi elv, a nemzeti egység elve nyer ezáltal a feldarabolás által. Hivatkozunk Wilson elnök úr által oly kiválóan szavakba öntött nagy eszmére, mely szerint az embereknek egyetlen kapcsolata, az államok lakosságának egyetlen része sem helyezhető akarata, megkérdése nélkül, mint valami marhanyáj, egy idegen állam fennhatósága alá. Ennek a nagy eszmének végében, amely különben az erkölcsi alapon nyugvó egészséges emberi felfogásnak egyik axiómája, követeljük a népszavazást hazánk azon részeire vonatkozólag, amelyeket tőlünk most elszakítani akarnak. Kijelentem, hogy előre is alávetjük magunkat e népszavazás eredményének, bármi legyen is az.

Népszavazásról azonban — az angol miniszterelnök, Lloyd George kivételével — a győztesek hallani sem akartak. A békefeltételekre adott magyar választ 1920 februárjában ugyan megvitatta a nagykövetség tanácsa, de annak egyetlen pontját sem fogadta el. Május 6-án a nagyhatalmak átadták a magyar delegációnak a békeszerződés végleges szövegét. Ekkor az utolsó remények is szertefoszlottak.

A szerződés aláírására 1920. június 4-én került sor a versaillesi Kis-Trianon kastélyban. A nevezetes okmányt Bénárd Ágoston munkaügyi miniszter és Drasche Lázár Alfréd rendkívüli követ látta el névjegyével. Azért ők, mert ehhez a szerencsétlen aktushoz egyetlen ismert magyar politikus sem adta a nevét.

A békeszerződés aláírását és becikkelyezését nemzeti gyász kísérte. Az országban megkondultak a harangok, leállt a közlekedés. Az üzleteket, iskolákat bezárták, és az újságok fekete gyászkeretben adtak hírt az eseményről.

1920 után Trianon megkerülhetetlen problémája lett a magyar közgondolkodásnak. Generációk sora kutatta, kit, vagy kiket terhel a felelősség a történelmi Magyarország kétharmad részének, több mint 3 millió magyar és tízmilliónyi más nyelvet beszélő állampolgárnak elvesztéséért és a máig tartó nemzetiségi konfliktusokért.

Moha az új kis államok születésük pillanatában ígéretet tettek a határaik közé kerülő nemzeti kisebbségek jogainak tiszteletben tartására, a gyakorlat többnyire rácsúszott az ígéretekre. A békeszerződéshez csatolt kisebbségvédelmi előírásokat a szomszédos országok nem tartották be. Nemzetiségi politikájuk nemhogy nem volt kedvezőbb, mint a dualista rendszeré, hanem messze elmaradt attól.

Az első világháborút számunkra lezáró trianoni békét a magyar társadalom Mohács-hoz hasonló katasztrófaként élte át. Elégedetlenséggel vette tudomásul azonban a román, a csehszlovák és a délszláv kormány is. Bukarest nem kapta meg azokat a tiszántúli területeket, amelyeket neki az Antant megígért. A csehszlovák köztársaságnak le kellett mondania Sárospatak, Sátoraljaújhely, Salgótarján, Tokaj, Miskolc és Csap megszerzéséről; Belgrádnak Pécsről és a pécsi szénmedencéről.

A békeszerződésről, a nagyhatalmak e döntéséről az Esti Kurír így ír 1938 decemberében: *Megkérdésünk és meghallgatásunk nélkül alakították át börtöncella falaivá határainkat, s árasztották szét ezáltal egész Kelet-Európa felett a börtönnek azt a fojtó légkörét, amely azóta fájdalmas, de óhatatlan törvényszerűséggel a szomszédos népek életét is megfertőzte, megmérgezte.*

Összeállította: Molnár-Veress Pál

lam Köztársaságot (nov.8.). Compiègne-ben Németország fegyverszünetet köt az Antanttal (nov.11.). **I. Károly császár lemond az osztrák, majd a magyar trónról is** (nov.11-13.). Lengyelországban kikiáltják a köztársaságot. Bécsben kikiáltják a demokratikus Német-Osztrák Köztársaságot, s azt a Német Köztársaság részének nyilvánítják (nov.12.). Baden nagyhercegségben kikiáltják Baden Köztársaságot (nov.14.). **Gróf Károlyi Mihály kikiáltja a Magyar Köztársaságot, s Ausztriával megszüntet minden államjogi kapcsolatot** (nov.16.). Megalakul a kommunisták magyarországi pártja (nov.24.). Zágrábban a szlovénok, horvátok és szerbek nemzeti tanácsa kikiáltja az Ausztriától való függetlenséget, és a **Szerb-Horvát-Szlovén Királyságot**, a későbbi Jugoszláviát (dec.1.). **Gyulafehérváron az erdélyi románok nemzeti tanácsa kimondja Erdély, a Körös-vidék, Bánság és Máramaros Romániával való egyesülését** (dec.1.). Erdély vezetésére kormányzótanács (Consiliu Dirigent) alakul. Az Antant engedélyezi a Maros átlépését a román csapatok számára, s az új demarkációs vonalat a Királyhágón jelöli ki, egyben követeli a Felvidék kiűrtetését is (dec.2-3.).

1919

A demarkációs vonalat a Tiszáig toló Vix-jegyzék elleni tiltakozásul lemond a Berinkei-kormány (márc.20.), kommunista hatalomátvételt következik és kikiáltják a **Magyar Tanácsköztársaságot** (márc.21.), mely Vörös Hadsereg-et alakít (márc.25.). Az Antant és Románia katonai intervenciója (ápr.16.) során román csapatok szállják meg Budapestet (aug.4.). Az idegen megszállás és a vörösteror megfékezésére **Horthy Miklós altengernagy vezetésével Szegeden nemzeti hadsereg alakul. Megbukik a Magyar Tanácsköztársaság** (nov.14.), majd **Horthy bevonul Budapestre.**

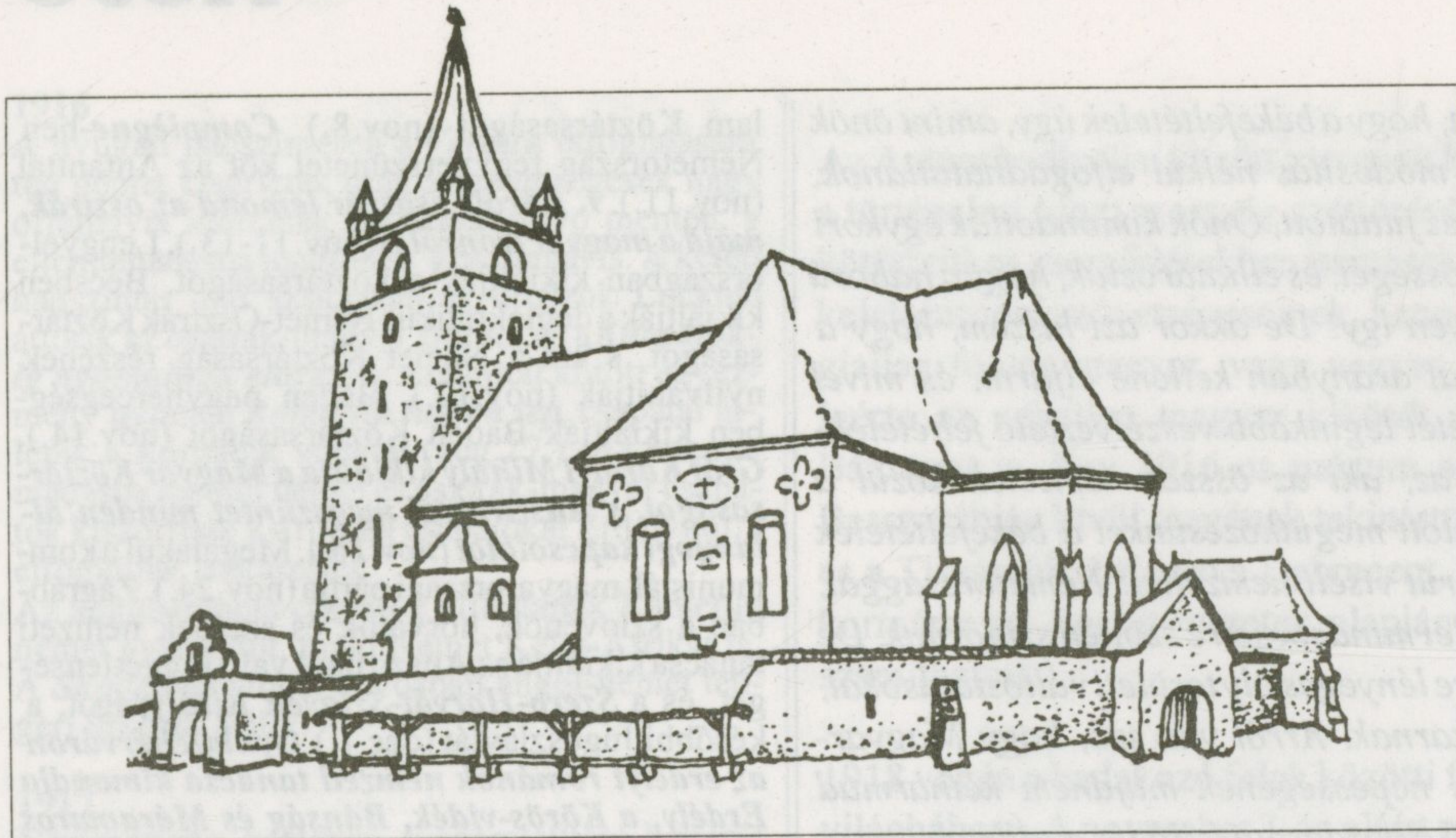
Versailles-ban Németország aláírja a szövetségesek diktálta békeszerződést (jún.28.). Ebben Franciaország javára lemond Elzász-Lotaringiáról, Lengyelország javára Nyugat-Poroszország és Posen (Poznan) tartományról, Danzig (Gdansk)-ról és a Memel-vidékről, mely szövetséges igazgatás alá kerül, Csehszlovákia javára lemond Ratibor vidékéről. Németország elveszíti összes gyarmatát. Jóvátelet kell fizetnie, s az egyedüli felelősséget viseli a háború kitöréséért. **Saint-Germain-en-Laye-ben** Ausztria aláírja a szövetségesek diktálta békeszerződést (szept.10.). Elveszíti Dél-Tirol, Trieszt, Isztria, Dalmácia területeit, s el kell ismernie Magyarországot, Csehszlovákia, Lengyelország és Jugoszlávia állami önállóságát. Megtiltják a Németországhoz való csatlakozást.

Neuilly-sur-Seine-ben Bulgária aláírja a szövetségesek diktálta békeszerződést, melyben Görögország javára lemond Kelet-Tráciáról (nov.27.).

1920

A nemzetgyűlés Horthy Miklóst választja meg Magyarország kormányzójává (márc.1.). A versailles-i Kis-Trianon palotában Magyarország aláírja a szövetséges hatalmak diktálta békeszerződést (jún.4.). Ennek értelmében elveszíti területének kétharmadát: **A Felvidéket (a mai Szlovákiát és Kárpátalját) Csehszlovákiának, Bácskát és Bánságot (későbbi nevén Vajdaságot), valamint a fennhatósága alá tartozott Szlovéniát és Horvátországot Szerbiának, Erdélyt, a Partiumot, a Bánság és a Tiszántúl egy részét Romániának, az Órvidéket (Burgenland) pedig Ausztriának ítélik. A magyar Nemzetgyűlés 1921. július 26-án becikkelyezte a trianoni békeszerződést (1921:XXXIII.tc.). Trianon magyar törvény lett.**

[]

Csikrákos. Gyöngyössy János rajza.
(Székely templomerődök)

Az egység útjait keresve

A Magyar Ökumenikus Találkozók előkészítő megbeszélései a 60-as években kezdődtek. Az első találkozóra 1971-ben került sor a svájci Sionban „Hogy mindnyájan egyek legyenek” címmel. A második találkozóra az ausztriai Fuschlban 1976-ban „Miért éppen Jézus?”, a harmadik találkozóra a belgiumi Nassogneban 1984-ben „A Lélek erőterében” és a negyedikre a németországi Gemenben 1990-ben „Keresztény felelősségünk a magyarságért” címmel került sor. A mostani, sorrendben ötödik találkozót 1995. áprilisában, a magyarországi Gyulán „Az evangélium: közös szolgálatunk ma” címmel rendezték. Az 5. Magyar Ökumenikus Találkozó három rendező szervezete Zárónyilatkozatot adott ki, melyben többek között ez áll: „Testvériségünk alapja Isten közösséget teremtő szeretete Jézus Krisztusban. Közös kötelesség és létkérdés tehát, hogy valamennyi keresztény keresse az egység lehetséges útjait. Magyarságunkból és kereszténységünkéből egyaránt fakadó, különösen fontos feladatunk a magyar társadalom különböző csoportjai és erői közötti párbeszéd elősegítése, értékhordozó és értékteremtő közösségeinek megerősítése. Annál fájóbb azonban a találkozó végére kialakult közös felismerés, hogy a keresztények jézusi egysége megvalósulásának jelentős

elvi és gyakorlati akadályai változatlanul fennállnak. A találkozó résztvevői meg vannak győződve arról, hogy a magyar nép lelki és erkölcsi megújulásában az ökumenikus magyar kereszténységnek fontos feladata van.” []

A „Turul Szárnyak” ügyében

szerkesztőségünk nem tartott szükségesnek semmiféle állásfoglalást. Sem minimális műveltségi színvonal alatti irományokkal, sem elmekórtani jelenségekkel nem foglalkozunk — kiki döntse el, a kettő közül melyik kategóriába sorolja a szóban forgó kiadványt. Tekintettel azonban arra, hogy több olvasónk kérdezte lelkészsünk, valamint felelős szerkesztőnk véleményét, hadd szögezzük le: nyelvi zagyvaságán és tartalmi zavarosságán túl a „Turul szárnyak” káros, ártalmas szennyirat is. Mégpedig nem annyira az olyan otrombaságok miatt, mint például az, hogy fenevadnak nevezi Szent István királyunkat vagy azt állítja, hogy „a kereszténység istene a Kígyó,” — az ilyesmi ugyanis nem befolyásol, nem győz meg senkit, sőt viszolygást és felháborodást kelt. Inkább amiatt káros a „Turul Szárnyak”, hogy pusztán léteével igazolja a fasizmusnak, az antiszemitizmusnak stb. az emigráns magyarság ellen

gyakran felhozott hazug vádját. Gondoljátok meg, milyen kép alakul ki rólunk, ha valaki elküld egy példányt ebből a szennyiratból bármilyen nemzetközi fórumhoz, azzal a megjegyzéssel, hogy íme a svédországi magyarok felfogásának, szellemének tükré. Gondoljátok meg, milyen nehéz egy ilyen diverziót megakadályozni, következményeit kivédni. S végül gondoljátok meg, ki az, akinek haszna lehet mindebből. []

„Svédia” ügyében

sem tartottuk szükségesnek a megszólalást. De mivel olvasói levél érkezett hozzánk, amelynek írója kifejezetten tőlünk, az Új Kéve szerkesztőitől kérde, miért használja a Kalán című helsingborgi gyülekezeti értesítő a „Svédia” nevet Svédország helyett, s helyes-e az idézett szócsinálmány, úgy érezzük, válaszolnunk kell. Svédország neve a magyar köznyelvben, a magyar irodalmi nyelvben, valamint a hivatalos magyar szóhasználatban (tankönyvekben, lexikonokban, lapokban stb.) — Svédország. Ugyanilyen országnév pl. Németország, Oroszország, Görögország, amelyek helyett önkényesen bevezetni a Németia, Oroszia, Görögia stb. nevet nem csupán fölösleges, hanem nevetes is volna. Másrészt tény, hogy használunk a latin -ia képzővel alkotott országneveket is: pl. Ausztria, Portugália. Ezeket így vette be, így „szentesítette” a nyelvszokás. Svédország régi latinos neve a magyarban Svécia volt (így fordul elő például Bethlen Gábor leveleiben), s ez természetes és helyes képzés az ugyancsak latinos svékus (svecus) népnévből. A „Svédia” helytelen képzés. Nem szólva arról, hogy idegenes, inkább a francia Suède, még inkább a román Suedia névre emlékeztet. Az ösztönös magyar nyelvérzék szerint a Svédország szó — magyar szó. A „Svédia” idegen. Az előbbi természetes képződmény a magyar nyelvben, az utóbbi természetellenes és hibás csinálmány. Ennyit a kérdés érdemi, nyelvhelyességi vonatkozásáról. Hogy miért használja a helsingborgi gyülekezeti értesítő mégis a „Svédia” nevet, azt nem tőlünk kell megkérdezni. []

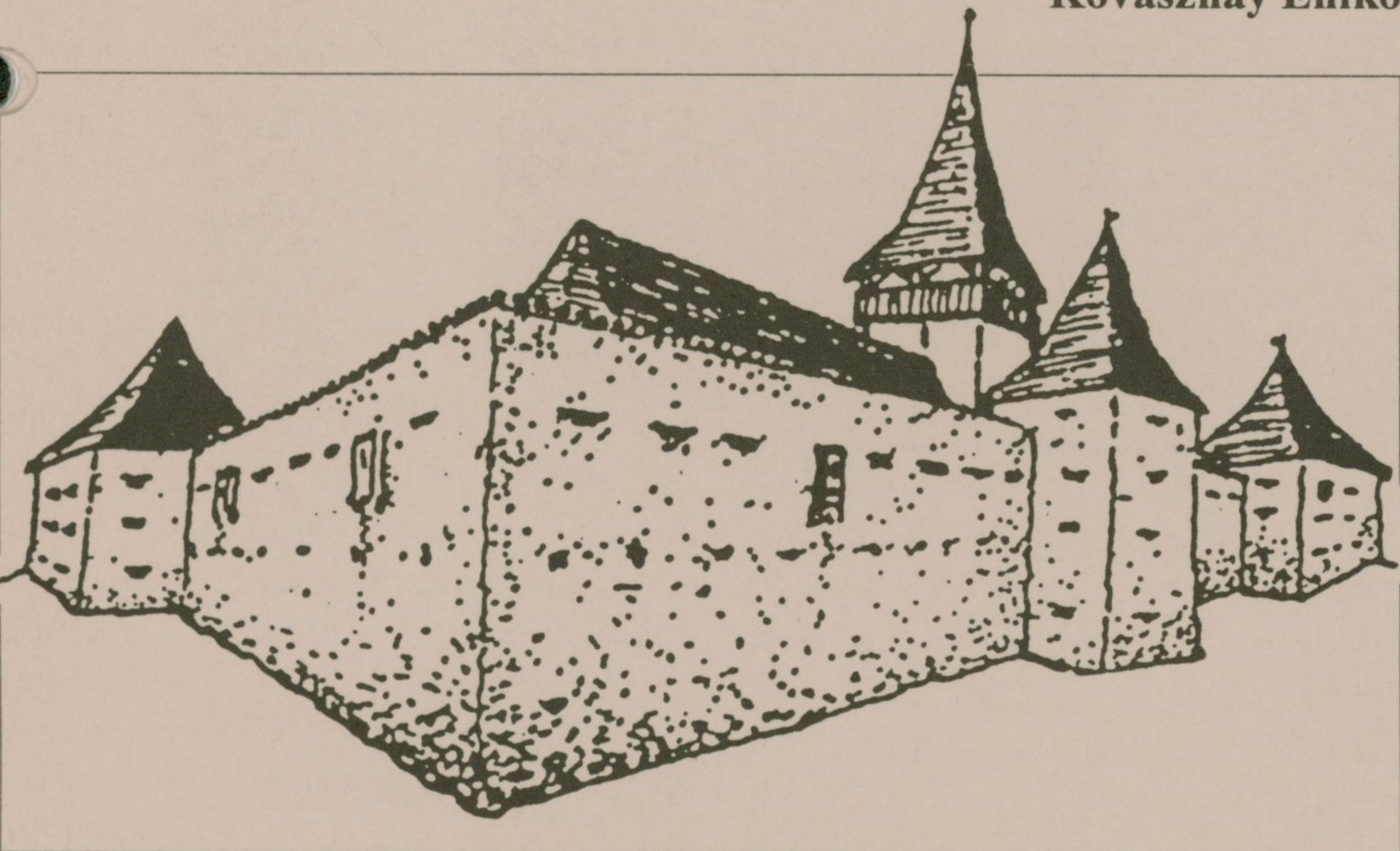
Kendőtök legyen ékes, szép zászló

A minap a villamosmegálló fele baktatva elbámultam mindennapi útjaim jól ismert környezetén. Hiába élem meg minden évben újra és újra, mindig csodálattal szemlélem a természet tavaszi nekirugaszkodását. A dombon levezető, korábban szürke, kopár lépcsősor fölött lombosan borulnak össze a fák, s kicsit odébb, a gyalogjáró hirtelen, S-alakú kanyarulata sem a régi. Pár hónappal ezelőtt még csupán a megcsúszás és hanyattesés veszélyével asszociáltam a látványt. Most térdig érő csalán, gyermekláncfű, cickafark tengetik kövér, egészséges leveleiket az aszfalt mentén a bőség, az élet örök megújulásának üzeneteként.

Hasonló élettérzések, öröm, bizakodás töltenek el, valahányszor a tángagárdei SOMIT-táborok résztvevője lehetek. A mindennapok sívársága, megszokott rutinjai, kisebb-nagyobb kiábrándulások — egy szóval: a „felnőttvilág” után felüdülés fiatalokkal találkozni. Szépek, erőteljesek, frissek, pajkosak, akár a tavaszi természet. Pár évvel ezelőtt még jó volt közük tartoznom. Most jó néznom őket: előadóként a sok okos szempárt, közönségként pedig tehetségüket, fogékonyságukat bámulom.

A májusi SOMIT-találkozón Ady-összeállítással szerepeltek göteborgi és stockholmi ifjak. A zsibongó tábor elcsöndesült, figyelemmel tapadt a kilenc versmondó fiatalra. A teremben ülők zöme talán sosem tanult magyar irodalmat, s idegen nyelvi környezetében nyilván napi gondjai közé tatozik anyanyelvének megőrzése. Mégis — és ismét megesett a csoda, a mindenkori SOMIT-táborok csodája. Értő fülekre és érző szívekre talált ez a furcsa, önmérsztő, víziókkal átszótt, bús magyarságú költői világ. Én pedig újra átéltem az élettől tobzódó természet bővületét. Ráadásnak, hogy a hatás teljes legyen, a pillanat varázsa így mondatott ki: „Egy pillanat és minden más lesz, / Más a holt tenger, más az örvény / S másképpen villan meg agyamon / Minden gondolat, minden törvény.” (A csodák esztendeje) Büszke vagyok az ifjú versmondókra, s hálás a rendezői szakot végzett, s a fiatalokkal ingyen és szívesen foglalkozó Páll Zsoltnak. Elsősorban az ő érdeme és az ő munkájának gyümölcse a meglepően tiszta hangképzés, az értelmes, megfelelően hangsúlyozó versmondás. A babér másik fele természetesen, a szavalókat illeti, hisz ha ők maguk nem akarnák, senki sem kényszeríthetné őket a nem kis munkával járó szereplésre. Legfennebb Adyval mondhatjuk: „Indultok? jó, ideje már bizony, / De kendőtök legyen ékes, szép zászló / s hadd féljenek rongy kis ormaikon / Lovas, gyalog s törtető gázló, / Lovas, gyalog, s törtető gázló.” (Levél ifjú társakhoz)

Kovácsnay Enikő

A nagyajtai templomerőd — rekonstrukció.
Gyöngyössi János rajza. (Székely templomerődök)

új Kéve

A Svédországi Magyar Protestáns Gyülekezetek lapja.
Az Északon élő magyarok ökumenikus fóruma.

Megjelenik kéthavonta (évi 6 szám).

III. évfolyam 3. szám, 1995. június

Felelős kiadó:
Veress Zoltán

Szerkesztők:
Molnár-Veress Pál
Szentkirályi Csaga, Sántha Ferenc,
Layout:
Molnár-Veress Mária Magdaléna

Szerkesztőség:
Vintrosagatan 17/1,
S-124 73 Bandhagen (Stockholm)
Telefon: 08 - 86 36 39
Telefax: 08 - 86 36 39

Nyomda: Ekonomi-Print AB
Dalagatan 31. 113 23 Stockholm
Telefon: 08 - 33 29 90
Telefax: 08 - 33 47 62
Felelős vezető: Alexander Jenssen

Példányszám: 2000

Gyülekezeti tagjaink a lapot
térítésmentesen kapják.

Adományt a lapkiadás céljára köszönettel fogadunk
a következő számlára:
Ungerska Protestantiska Kyrkan
Postgiro 602047-3

nyh Kärve

Ungerska Protestantiska Kyrkans tidning.
Ungrarnas ekumenisk forum i Norden.

Utkommer varannan månad (6 nr/år).

Årgång III. Nr. 3. juni 1995.

Ansvarig utgivare:
Zoltán Veress

Redaktörer:
Pál Molnár-Veress
Csaga Szentkirályi, Ferenc Sántha,
Layout:
Mária-Magdaléna Molnár-Veress

Redaktion:
Vintrosagatan 17/1
S-124 73 Bandhagen (Stockholm)
Telefon: 08 - 86 36 39
Telefax: 08 - 86 36 39

Tryckeri: Ekonomi-Print AB
Dalagatan 31. 113 23 Stockholm
Telefon: 08 - 33 29 90
Telefax: 08 - 33 47 62
Chef: Alexander Jenssen

Upplaga: 2000 ex

Församlingsmedlemmar får tidningen gratis.
Gåvor till utgivning emottages med
tacksamhet på följande postgironummer:
Ungerska Protestantiska Kyrkan
Postgiro 602047-3

ISTENTISZTELETEK SZOKÁSOS HELYEI

(az ettől eltérő helyeket a naptár Megjegyzés-oszlopában közöljük)

ESKILSTUNA—Tomas-kyrkan, Stenby-Centrum

GÖTEBORG—S:t Jakobs kyrkan, Parkgatan 4

HELSINGBORG—EFS-kyrkan, Bruksgratan 27

KATRINEHOLM—Storkyrkan (Norr)

LJUNGBY—Annelundskyrkan

MALMÖ—Stadionkyrkan, Stensjögatan 1

OSLO—Uranienborg kirke

SÖLVESBORG—S:t Nicolai kyrkan, Västra Storgatan 8

STOCKHOLM—Betlehemskyrkan, Luntmakargatan 84

TÅNGAGÄRDE—Gyülekezeti Otthon (Äsperedtől 5 km)

VÄSTERÅS—Kyrkbacksgården (a Dómtemplom mellett)

ALKALMI HELYEK

BORÅS — Hässleholmskyrkan

JÖNKÖPING — S:t Franciskus kyrkan. Klostergratan 70 b

STRÖMSNÄSBRUK - S:t Andreas kyrkan

Aki első alkalommal kívánja felkeresni valamelyik istentiszteleti helyünket, tájékoztatásért kérjük forduljon az illető gyülekezet felügyelőjéhez. Címek és telefonszámok a címlap belső oldalán találhatóak.

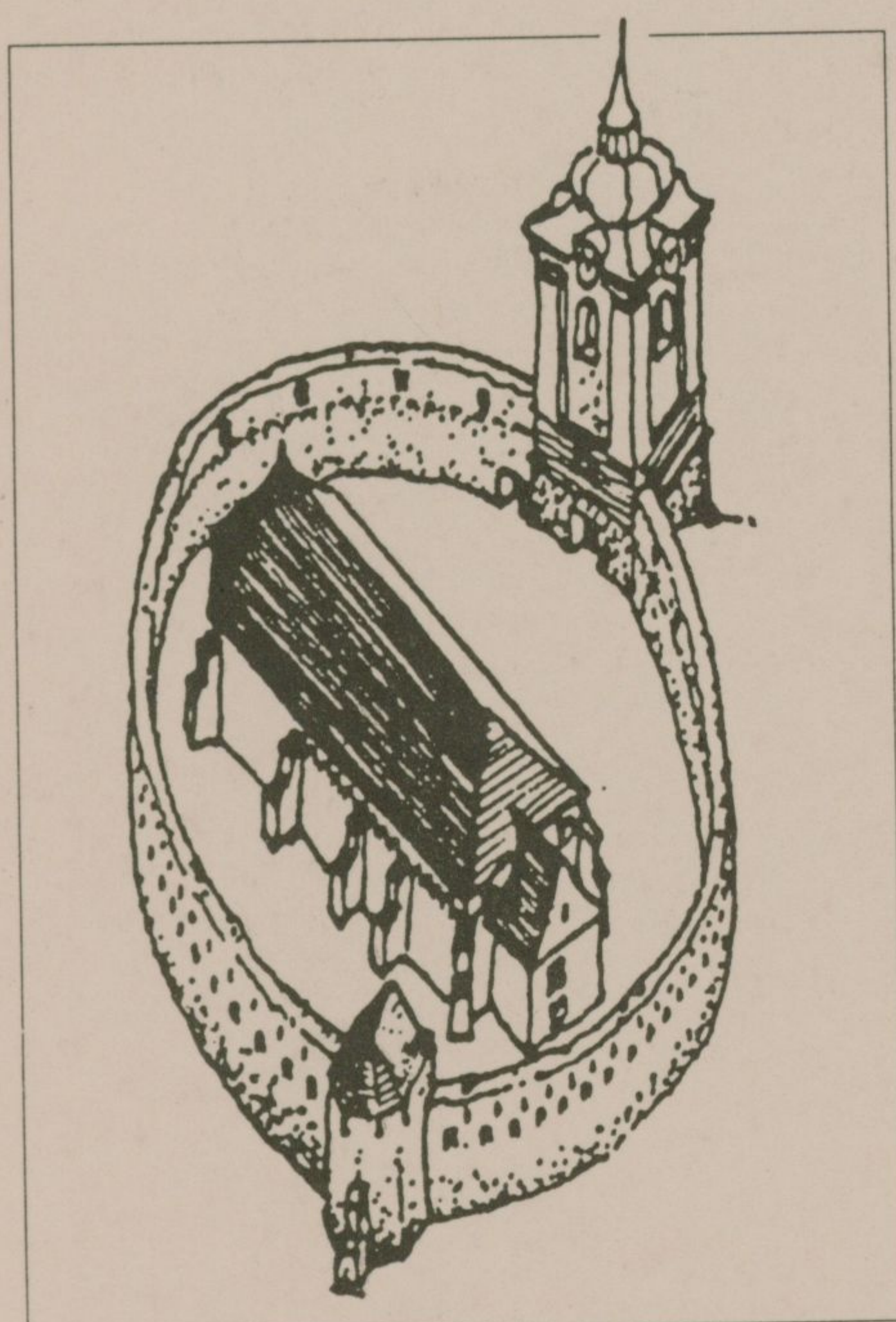
PROTESTÁNS ISTENTISZTELETEK ÉS RENDEZVÉNYEK IDŐPONTJAI

AUGUSZTUS			
		ISTENTISZTELET	Megjegyzés
5	szombat		
6	vasárnap		
12	szombat	17.00 VÄSTERÅS	
13	vasárnap	16.00 STOCKHOLM	
19	szombat		SMOSZ-közyűlés
20	vasárnap	10.00 TÅNGAGÄRDE 16.00 GÖTEBORG	Szent István-nap
26	szombat	11.00 LJUNGBY 16.00 HELSINGBORG	
27	vasárnap	16.00 MALMÖ	
A KILÁTÓ augusztusban szünetel.			

SZEPTEMBER			
		ISTENTISZTELET	Megjegyzés
2	szombat	11.00 ESKILSTUNA 17.00 VÄSTERÅS	
3	vasárnap	11.00 STOCKHOLM	Svéd-magyar közös szolgálat (tervezet)
9	szombat	13.00 HELSINKI	Alppila-templom (meghívásra)
10	vasárnap		
16	szombat	16.00 SÖLVESBORG	
17	vasárnap	10.00 TÅNGAGÄRDE 16.00 GÖTEBORG	
23	szombat	11.00 LJUNGBY 16.00 HELSINGBORG	
24	vasárnap	16.00 MALMÖ	
30	szombat	16.00 OSLO	Haslum-templom, esküvő

Tekintettel, hogy sok egyháztagnak felekezeti vegyesházasságban él, s mind a protestáns istentiszteleteket, mind a római katolikus szentmiséket közösen látogatják, szükségesnek és helyesnek látjuk közölni ez utóbbiak időpontjait is.

R.KAT. SZENTMISÉK IDŐPONTJAI

A sepsiszentgyörgyi református templomerőd.
Gyöngyössy János. (Székely templomerődök)

AUGUSZTUS			
		SZENTMISE	Megjegyzés
5	szombat		
6	vasárnap		
12	szombat		
13	vasárnap		
18	péntek	16.00 STOCKHOLM	Magyar Ház
19	szombat		SMOSZ-közyűlés
20	vasárnap	10.00 TÅNGAGÄRDE 16.00 HELSINGBORG	Szent István-nap
26	szombat	13.00 VÄXJÖ 18.00 LJUNGBY	
27	vasárnap	12.30 HALMSTAD 16.00 OSKARSTRÖM	

SZEPTEMBER			
		SZENTMISE	Megjegyzés
2	szombat	10.00 BORÅS 16. 30 JÖNKÖPING	
3	vasárnap	16.30 GÖTEBORG	
9	szombat		
10	vasárnap	12.30 STOCKHOLM	Domkyrkan
16	szombat	11.30 LUND 15. 30 MALMÖ	
17	vasárnap	12.30 OLOFSTRÖM 17.00 HELSINGBORG	
23	szombat	13.00 VÄXJÖ 18.00 LJUNGBY	
24	vasárnap	12.30 HALMSTAD 16.00 OSKARSTRÖM	
30	szombat	09.00 GÖTEBORG	Egyházközségi tanácsstagok országos találkozása